

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет мистецтв і моди

(повна назва факультету/інституту)

Професійної освіти в сфері технологій та дизайну

(повна назва випускової кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

Педагогічні умови формування комунікативної компетентності
учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти

Спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

(код і найменування спеціальності)

Спеціалізація 015.36 Професійна освіта (Технологія виробів легкої
промисловості)

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма Професійна освіта (Технологія виробів легкої
промисловості)

(назва освітньої програми)

Виконала: студентка групи МгПТ-23

Остапчук Ю. Ю.

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

Доктор педагогічних наук, доцент

Білянська М. М.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент

Кандидат педагогічних наук, доцент

Косяк І. В.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Київ 2024

Завдання:

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ
Факультет / Інститут факультет мистецтв і моди
(повна назва факультету/інституту)
Кафедра професійної освіти в сфері технологій та дизайну
(повна назва кафедри)
Спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
(код і назва спеціальності)
Спеціалізація 015.36 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)
(код і назва спеціальності)
Освітня програма професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)
(назва освітньої програми)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ПОСТД
(аббревіатура кафедри)

(підпис)

Марія БІЛЯНСЬКА
(Власне ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

« 12 » березня 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЄКТ) СТУДЕНТЦІ

Остапчук Юлії Юріївні

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проєкту) Педагогічні умови формування комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти

Науковий керівник роботи Білянська Марія Михайлівна, доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри професійної освіти в сфері технологій та дизайну

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

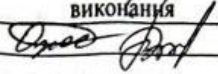
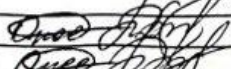
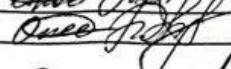
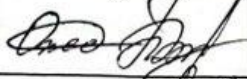
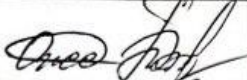
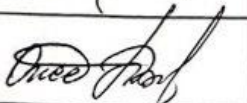
затверджені наказом КНУТД від « 03 » вересня 20 24 року № 188-уз

2. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту) завдання на кваліфікаційну роботу

3. Зміст кваліфікаційної роботи (проєкту) (перелік питань, які потрібно опрацювати)

4. Дата видачі завдання 11.04.24.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапу кваліфікаційної роботи	Орієнтовний термін виконання	Примітка про виконання
1)	Вступ	20.09.24	
2)	РОЗДІЛ 1. Комунікативна компетентність як педагогічна проблема. 1.1. Визначення та компоненти комунікативності. 1.2. Характеристика видів професійної комунікації та педагогічні умови її формування.	24.09.24	
3)	РОЗДІЛ 2. Експериментальна перевірка сформованості комунікативної компетентності. 2.1. Методи формування комунікативної компетентності. 2.2. Приклади завдань для формування комунікативної компетентності під час вивчення предмета: «Художнє проєктування виробів». 2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи.	02.10.24	
4)	Висновок	31.10.24	
5)	Оформлення (чистовий варіант)	05.11.24	
6)	Подача кваліфікаційної роботи (проєкту) науковому керівнику для відгуку	10.11.24	
7)	Подача кваліфікаційної роботи (проєкту) для рецензування (за 14 днів до захисту)	14.11.24	
8)	Перевірка кваліфікаційної роботи (проєкту) на наявність ознак плагіату та текстових співпадінь (за 10 днів до захисту)	18.11.24	
9)	Подання кваліфікаційної роботи (проєкту) на завідувачу кафедри (за 7 днів до захисту)	20.11.24	

З завданням ознайомлений:

Студент

(підпис)

 Юлія ОСТАПЧУК
(Власне ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Науковий керівник

(підпис)

 Марія БІЛЯНСЬКА
(Власне ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

АНОТАЦІЯ

Остапчук Ю. Ю. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Кваліфікаційна робота за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), спеціалізація 015.36. Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості). Київський національний університет технологій та дизайну. Київ, 2024 рік.

Кваліфікаційна робота присвячена виокремленню та обґрунтуванню педагогічних умов формування комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. У роботі розкрито етапи формування комунікативної компетентності, методи та методичні прийоми формування комунікативних навичок. Розроблено текст анкети, проведено опитування та здійснено обробку його результатів, на їх основі сформульовано висновки.

Теоретично узагальнено сутність дефініції «комунікативна компетентність»; виявлено особливості формування комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти у процесі вивчення дисциплін теоретичного змісту.

Ключові слова: спілкування, педагогічне спілкування, компетентність, комунікативність, комунікабельність, комунікативна компетентність, комунікативні уміння, комунікативні навички.

ABSTRACT

Ostapchuk Yulli. Pedagogical conditions for the formation of communicative competence of students of vocational (vocational and technical) education institutions.

Qualification work in the specialty 015 Vocational education (by specialization), specialization 015.36. Vocational education (Technology of light industry products). Kyiv National University of Technologies and Design. Kyiv, 2024.

The qualification work is devoted to the identification and substantiation of pedagogical conditions for the formation of communicative competence of students of vocational (vocational and technical) education institutions. The work reveals the stages of the formation of communicative competence, methods and methodological techniques for the formation of communicative skills. The text of the questionnaire was developed, a survey was conducted and its results were processed, and conclusions were formulated on their basis.

The essence of the definition of "communicative competence" was theoretically generalized; the features of the formation of communicative competence of students of vocational (vocational and technical) education institutions in the process of studying disciplines of theoretical content were identified.

Keywords: communication, pedagogical communication, competence, communicativeness, sociability, communicative competence, communicative skills, communicative skills.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	10
1.1. Визначення та компоненти комунікативності.....	10
1.2. Характеристика видів професійної комунікації та педагогічні умови її формування	23
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СФОРМОВАНOSTІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	31
2.1. Методи формування комунікативної компетентності.....	31
2.2. Приклади завдань для формування комунікативної компетентності під час вивчення предмета: «Художнє проєктування виробів».....	36
2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи.....	56
Висновки до розділу 2.....	64
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Комунікативні навички є складовою педагогічної діяльності. Проблема формування комунікативної компетентності учнів закладів професійної освіти є актуальною, оскільки вимагає комплексного підходу до навчання, яке забезпечить молодих фахівців усіма необхідними навичками для успішної професійної діяльності. Вміння презентувати свої ідеї, аргументувати свою думку. У навчальних закладах професійної освіти повинні формуватися не лише професійні, але й комунікативні навички.

Проблему педагогічних умов формування комунікативної компетентності здобувачів освіти різних рівнів досліджували: Маслова В. А. [22], Фенцик О. М. [28], Пехота О. М. [31]. Головань М.С. [9], Симонова Л. М. [38] та ін. Розроблення та впровадження різних методів формування комунікативної компетентності, їх вплив на результати навчання учнів цікавили М. Білянську, Г. Вороніну, О. Корніяку, Є. Коротаєву, Л. Мамчур, О. Пометун, О. Михайловського, М. Скрипник та ін. Водночас, ураховуючи інтерес до проблеми комунікативної компетентності, недостатньо дослідженим є процес її формування в учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти під час вивчення теоретичних дисциплін. Це зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи: **«Педагогічні умови формування комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти»**.

Мета: визначити та обґрунтувати педагогічні умови формування комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти під час вивчення теоретичних дисциплін.

Гіпотеза: формування комунікативних компетентностей в освіті, ефективно відбувається в навчальному процесі, таких педагогічних умов як: застосування активних методів навчання.

Завдання:

1. На основі аналізу психологічної, педагогічної та науково-методичної літератури вивчити стан досліджуваної проблеми.
2. Розкрити зміст поняття «комунікативна компетентність».

3. Визначити та обґрунтувати педагогічні умови, що сприяють результативному формуванню комунікативної компетентності.

4. Розробити приклади завдань, що сприятимуть удосконаленню комунікативних навичок здобувачів освіти.

5. Провести анкетування учнів закладу професійної (професійно-технічної) освіти задля з'ясування обізнаності з формуванням комунікативних умінь.

Об'єктом дослідження є освітній процес у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Методи дослідження:

1) теоретичні методи: вивчення літератури з досліджуваної проблеми з метою конкретизації основних теоретичних положень, аналіз, узагальнення та інтерпретація результатів експериментального дослідження (опитування);

2) емпіричні: спостереження, порівняння, опитування з метою вивчення обізнаності здобувачів освіти з досліджуваною проблемою.

Наукова новизна одержаних результатів: теоретично узагальнено сутність дефініції «комунікативна компетентність»; виявлено особливості формування комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти у процесі вивчення дисциплін теоретичного змісту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці завдань, що сприятимуть удосконаленню комунікативних навичок здобувачів освіти. Результати дослідження можуть бути використані викладачами закладів професійної (професійно-технічної) освіти у процесі вивчення дисципліни, студентами під час проходження виробничої і переддипломної практики та у майбутній професійній діяльності.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом участі у таких науково-практичних конференціях:

- 1) VII International Scientific-Practical Conference. «KyivTex&Fashion». Kyiv, Ukraine, 19 October 2023.
- 2) IV міжнародна науково-практична конференція. «Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи». Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка (Україна). 9 травня 2024.
- 3) XI International Scientific and Practical Conference. «Global science: prospects and innovations». Liverpool. 20-22 June 2024
- 4) III Міжнародна науково-практична конференція. «Scientific achievements of contemporary society». Лондон, Великобританія 10-12.10.2024.
- 5) VIII International Scientific-Practical Conference. «KyivTex&Fashion». Kyiv, Ukraine, 17 October 2024

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 5 тез у збірниках матеріалів конференцій.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (52 найменування) та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 110 сторінок, обсяг основного тексту – 75 с.

РОЗДІЛ 1. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Визначення та компоненти комунікативності

Спілкування – це складний багатоплановий процес встановлення контактів між людьми, під час якого виявляються й формуються міжособистісні відносини [28, с. 8].

Спілкування можна охарактеризувати як:

- процес соціалізації особистості; її формування та розвитку;
- як вид діяльності особистості;
- комунікація, приймання і передавання інформації;
- взаємодії, взаємовплив, обмін думками, цінностями, діями, емоціями;
- сприймання та розуміння одне одного, пізнання себе та іншого [28, с. 9].

Педагогічне спілкування — це форма комунікативної взаємодії вчителя з учнями, їхніми батьками, колегами, у якій реалізуються наперед визначені педагогічні функції та яка спрямована на інтелектуально – особистісне зростання учнів [29].

Педагогічне спілкування має динаміку, що відповідає логіці педагогічного процесу (задум, втілення задуму, аналіз і оцінка) [28].

Українські педагоги А. Кузьминський, В. Омельченко підкреслюють особливу людинознавчу роль педагогічного спілкування і виділяють наступні функції:

- пізнання особистості;
- обмін інформацією;
- організація діяльності;
- співпереживання;
- самоутвердження;
- регулювання спільної діяльності;
- спонукання особистості до дії та взаємодії [20, с. 293].

Також необхідно володіти знаннями про структуру та етапи педагогічного спілкування (рис. 1.1.). У нашому випадку основними поняттями, що визначають зміст і структуру комунікативної компетентності та процес її формування, є «мова», «мовлення» і «діяльність», які є базовими для відповідних видів компетентностей: мовної, мовленнєвої та діяльності (стратегічної).

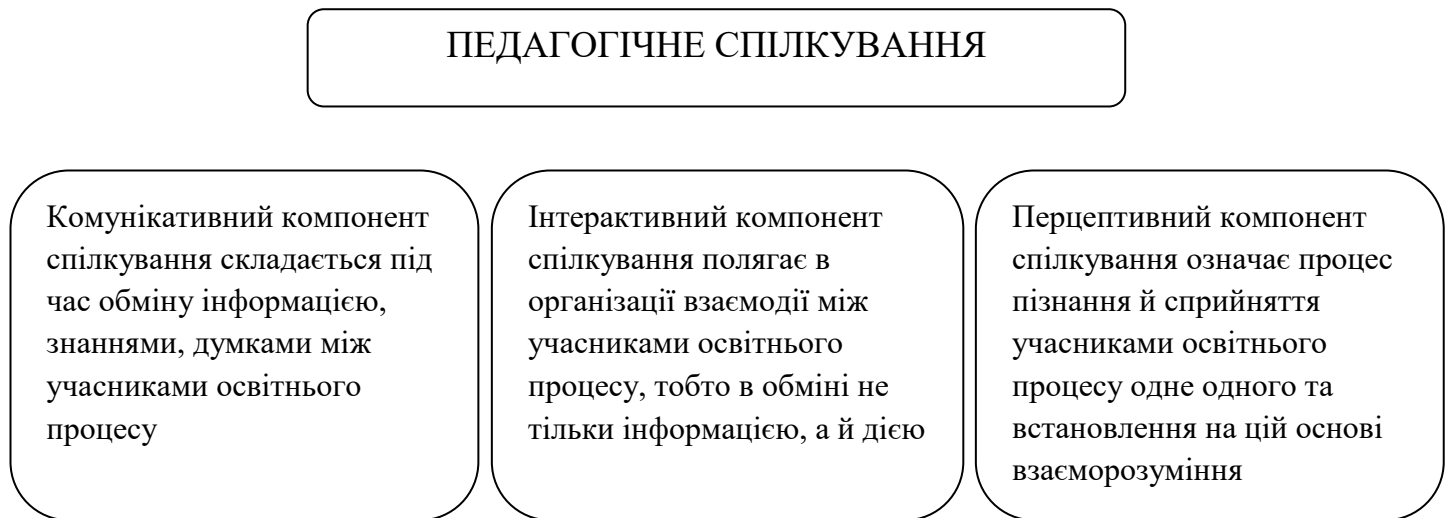

Рис. 1.1. Модель структури педагогічного спілкування

У контексті педагогічного спілкування важливим аспектом є здатність педагога адаптувати свій стиль спілкування залежно від ситуації, учасників процесу та мети взаємодії. Педагогічні стилі спілкування визначаються через поєднання різних методів і прийомів, що використовуються в процесі навчання. Далі пропонуємо розглянути стилі педагогічного спілкування (за Зінченком В. [13]):

1. Авторитарний – авторитарний викладач визначає загальні цілі роботи, указує поетапно способи виконання завдання, визначає, хто з ким буде працювати, сильна позиція викладача проявляється під час діалогу тиском на співрозмовника, при цьому співрозмовник займає позицію пасивного слухача, продемонструвавши один раз прийом, вважає, що він свою справу виконав, а далі залишається тільки оцінити успіхи кожного.

2. Демократичний – головною особливістю даного стилю спілкування є те, що група бере активну участь в обговоренні всього ходу майбутньої роботи та її організації, викладач стимулює самостійність здобувачів освіти, намагаючись зайняти позицію «першого серед рівних».

3. Дружній – безперечно, дружнє спілкування – найважливіший регулятор спілкування взагалі, а ділового педагогічного спілкування особливо. Це стимулятор розвитку та плідотворності взаємин викладача і студентів.

4. Спілкування-загравання – виникає в результаті нерозуміння педагогом педагогічних задач, що стоять перед ним, остраху спілкування зі студентською групою й одночасно бажанням налагодити контакт зі студентами, а також відсутності навичок спілкування.

5. Спілкування-дистанція – дистанція виступає показником провідної ролі педагога, базується на його авторитеті. Спілкування-дистанція певною мірою є перехідним етапом до такої негативної форми спілкування, як спілкування-залякування.

6. Спілкування-залякування – пов'язане з невмінням організувати продуктивне спілкування на основі захопленості спільною справою. Таке спілкування не тільки не створює комунікативної атмосфери, що забезпечує творчу діяльність, але, навпаки, регламентує її.

7. Підтримуючий – викладач терплячий, є людиною, яка надихає, це робить його ідеальною персоною, до якої звертаються за допомогою.

Поняття «професійне спілкування» учені О. Янишин і Л. Савенкова визначають як обмін інформацією, досвідом та організацією [49, с. 40; 35];

Г. Бабій, розкриває поняття «професійне спілкування» – як обумовлений професійно значущими цілями процес встановлення та підтримання контакту, що враховує загальні закономірності спілкування, особливості ділового спілкування, а також знання мови професії [2, с. 236]. На підставі вивчення наукових праць із досліджуваної проблеми, аналізу й узагальнення вищенаведених та інших визначень, *професійне спілкування* розглядаємо як активну, зумовлену потребами спільної діяльності взаємодію, спрямовану на

встановлення й розвиток професійних контактів, виконання функціональних обов'язків [45].

Професійне спілкування передбачає наявність таких умінь ([3, с. 25-26]):

- оперативно і правильно орієнтуватися в умовах спілкування, що постійно змінюються;
- правильно планувати і здійснювати систему комунікації;
- швидко і точно знаходити адекватні комунікативні засоби, що відповідають як творчій індивідуальності і ситуації спілкування, так і індивідуальним особливостям;
- постійно відчувати та підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні (рефлексію).

Педагогічне спілкування є важливим аспектом навчального процесу, в якому відбувається взаємодія між педагогом і учнями. Проте, щоб краще зрозуміти цей процес, необхідно розглянути ширше саму комунікацію, яка охоплює всі форми і способи взаємодії між людьми. Комунікація, в свою чергу, є основою не тільки педагогічного спілкування, але й будь-якої взаємодії, що включає обмін інформацією, ідеями та емоціями через різні канали та засоби.

Комунікація — це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома чи більше особами [37]. Комунікація в системі «викладач – студент» пов'язана з певними труднощами, пов'язаними як з особливостями особистісного сприйняття, так і з їхніми ролями в цій системі [27]. Комунікації в системі «викладач-студент» неминуче пов'язані з певними труднощами продиктованими як особливостями особистісного сприйняття представників, так і їхніми ролями в цій системі. Однак подолання труднощів такого типу є необхідним для якісної побудови комунікативних процесів між викладачами та студентами з метою підвищення якості їхньої педагогічної взаємодії [15, с. 349].

В основі комунікації маємо політичні, економічні, інформаційні та інші способи взаємин між людьми на відміну від діалогу, який здебільшого передбачає живу людську участь у спілкуванні. Цікаво зазначити, що для

східноєвропейської філософії комунікація постає явищем технізованим, знеособленим, позбавленим присутності живої людини, тому тут переважають поняття діалогу та спілкування [42, с. 86–87].

Комунікація між викладачем та студентами є важливим фактором успішного навчання у закладах освіти і потребує активної участі з обох сторін. Злагоджені елементи комунікації допоможуть краще розуміти предмет, що представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Елементи комунікації між викладачем і студентами

№	Ефективна комунікація	Характеристика
1	2	3
1	Розуміння потреб студента.	Передбачає врахування рівня знань студента, його індивідуальних особливостей та способів навчання.
2	Створення сприятливого освітнього середовища.	Забезпечення відкритого, дружнього та підтримуючого середовища сприяє більш продуктивній комунікації. Студент повинен відчувати, що його думка важлива, він може вільно її висловлювати.
3	Використання різноманітних методів комунікації.	Такими методами можуть слугувати усне наставництво, демонстрації та інтерактивні вправи. Викладачі та студенти повинні бути відкритими до зворотного зв'язку. Це дозволяє кожній стороні відчувати себе зрозумілою.
4	Послідовна і зрозуміла передача інформації.	Важливо, щоб викладач структурував свої матеріали та передавав їх послідовно зрозуміло. Він також повинен урахувати різний рівень знань та досвіду студентів.

Елементи комунікації між викладачем і студентами

1	2	3
5	Відкритість до зворотного зв'язку.	Це допомагає виявляти проблеми та знайти шляхи їх вирішення. Зворотний зв'язок допомагає викладачам краще розуміти потреби та очікування студентів.
6	Підтримка саморозвитку студентів.	Науково-педагогічний працівник має сприяти саморозвитку здобувачів вищої освіти, надаючи їм ресурси, поради та підтримку у досягненні їх професійних цілей.
7	Сприяння активності студентів.	Важливо стимулювати її шляхом заохочення до участі в дискусіях, вирішенні завдань та розв'язанні проблем.
8	Урахування індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти.	Доцільно брати до уваги різницю в рівнях знань, навичок і стилів навчання серед студентів та враховувати в процесі спілкування та викладання.

Налагодження ефективної комунікації між викладачами та студентами є важливим фактором для успішного навчання в професійно-технічній сфері. Це включає не лише вдосконалення навичок спілкування, але й створення умов для взаємодії через сучасні інструменти та методи. Однак, для глибшого розуміння цього процесу, варто звернути увагу на концепцію педагогічної комунікації, яка об'єднує всі аспекти взаємодії між педагогами та учнями, враховуючи й технічні фактори.

Педагогічна комунікація – цілеспрямований процес взаємодії педагога зі здобувачами освіти, завданнями якого є обмін інформацією, регулювання педагогічних відносин, створення сприятливого психологічного клімату і

емоційного контакту; процес, який реалізується за допомогою різних засобів комунікації [14, с. 378].

Педагогічна комунікація є ключовим елементом освітнього процесу, який сприяє ефективному взаєморозумінню між педагогами та учнями. Однак для того, щоб комунікація була результативною, важливою є компетентність усіх учасників цього процесу. Педагогічна компетентність включає знання, навички та уміння, що дозволяють педагогу не тільки ефективно спілкуватися, але й адекватно реагувати на потреби учнів, використовувати сучасні методи навчання для розвитку учнів. Отже, питання компетентності є невід'ємною частиною педагогічної комунікації, оскільки вона безпосередньо впливає на якість і ефективність взаємодії у навчальному процесі.

Компетентність – це здатність співробітника застосовувати на практиці набуті знання і вміння в своїй сфері та на займаній позиції, коли ситуація вимагає його експертного втручання [52]. На думку В. О. Калініна, *компетентність* є більш широке поняття, яке характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття необхідних компетенцій, що складають мету професійної підготовки фахівця (Калінін В. О., 2005, с.8) [20]. З ним не погоджується М. С. Головань, стверджуючи, що поняття «компетенції» пов'язане зі змістом сфери діяльності, а «компетентність» завжди стосується особи, характеризує її здатність якісно виконувати певну роботу. Ці поняття «знаходяться у різних площинах» (Головань М. С., 2011, с. 230) [20].

Таким чином, компетентність охоплює здатність особистості ефективно застосовувати свої знання та навички у професійній діяльності. В педагогічній діяльності це поняття набуває особливого значення, оскільки формування професійно-педагогічної компетентності включає не лише теоретичні знання, а й практичні навички, які необхідні для ефективного навчання та взаємодії з учнями. Процес формування професійно-педагогічної компетентності охоплює різні етапи, що включають набуття не тільки педагогічних, але й комунікативних навичок.

На наш погляд, процес формування професійно-педагогічної компетентності значною мірою залежить від рівня розвитку, освіченості особистості здобувача, орієнтованої на реалізацію своїх життєвих функцій. Виділимо наступні етапи моделі навчання:

- 1) усвідомлювана компетентність: людина знає, що входить в структуру і складає зміст, її професійних знань, умінь і навичок, вона здатна їх ефективно застосовувати. Для цієї стадії характерна професійна самооцінка суб'єкта в такій формі: «Я знаю, що я знаю»;
- 2) «неусвідомлювана» компетентність: професійні навички повністю інтегровані з поведінкою; професіоналізм стає властивістю людини. «Неусвідомлювана» компетентність характеризується майстерністю. Людина часто не може пояснити, чому в певній конкретній ситуації вона виконала саме ці дії, що привели до ефективного результату. Проте саме на даному етапі найбільш велика небезпека професійної деформації.

Кількість етапів професійного розвитку людини в зрілому віці залежить, насамперед, від її активності, діяльнісної динаміки, різноманіття і змісту нових форм професійної діяльності, які вона сама породжує та до яких долучається в ході професіоналізації [50, с. 122].

Формування професійно-педагогічної компетентності передбачає набуття знань і практичних навичок, серед яких важливе місце займає комунікативність. Комунікативність є однією з основних складових педагогічної компетентності, адже вона визначає здатність педагога ефективно взаємодіяти з учнями, колегами та іншими учасниками навчального процесу. Важливою складовою комунікативної компетенції є вміння будувати відкритий і конструктивний діалог, що сприяє створенню позитивної навчальної атмосфери і розвитку взаєморозуміння в освітньому середовищі.

Комунікативність – це професійно-особистісна якість педагога, що характеризується потребою у спілкуванні, здатністю легко вступати у контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовників, відчувати задоволення від спілкування [34, с. 10].

Функціональнішим щодо трактування комунікативності є підхід Ю. Л. Ханіна. Комунікативність постає в єдності трьох складових: потреби у спілкуванні, емоційного стану до, під час і після спілкування, комунікативних навичок і вмінь [3, с. 25-26]:

1. Потреби у спілкуванні мають різноманітні джерела. Вони можуть спричинятися намаганням зняти внутрішнє напруження та занепокоєння; дістати схвалення, визнання своєї неповторності та унікальності з боку довколишніх людей; уточнити свої уявлення про іншу людину, її здібності, якості; справити активний вплив на напрям думок, настанови іншої людини і виявити піклування про іншого.

2. Комунікативність має різні рівні виявлення. Гіпертрофована особистість часто прагне стати центром уваги в спілкуванні, погано розуміє позицію співрозмовника та не враховує його точку зору при прийнятті рішень.

3. Гіпокомунікативність. Трапляються і люди, які мало спілкуються, вони не здатні підтримувати контакт, організовувати зворотний зв'язок із співрозмовником. У їхній присутності розмова, як правило, згасає, партнери у спілкуванні відчують невдоволення результатами спілкування. Такий рівень називають гіпокомунікативністю. Цілком очевидно, що гіпокомунікативність не відповідають вимогам професійного спілкування [51].

В. А. Кручек за способом впливу на формування комунікативних умінь студентів виділила такі психолого-педагогічні фактори:

- 1) змістовий – стосується змістового компоненту діяльності з формування цих умінь;
- 2) спонукальні – стосуються мотиваційного компонента;
- 3) організаційні – здійснюють вплив через специфіку організації процесу;
- 4) соціально зумовлені – стосуються суб'єктів даної діяльності [18].

Л. О. Сікорська виділила педагогічні умови ефективного формування комунікативних умінь у майбутніх фахівців:

- 1) цільова психолого-педагогічна підготовка викладачів до формування комунікативних умінь в умовах аудиторного навчання;

2) формування в студентів рефлексивного ставлення до комунікативного аспекту майбутньої професійної діяльності та спрямованості на вдосконалення способів і прийомів ділового спілкування;

3) мотивація навчання шляхом пояснення студентам важливості комунікативних умінь у професійній діяльності;

4) комунікативність навчальних вправ, які моделюють певний відрізок реального процесу комунікації й зберігають суттєві риси діяльності;

5) спрямованість змісту, форм організації, методів і засобів навчання на формування комунікативних умінь студентів;

6) педагогічне керування процесом формування комунікативних умінь з урахуванням їх змісту, структури, етапів і логіки цього процесу [11].

Забезпечення ефективного формування комунікативних умінь педагогів неможливе без чітко визначених педагогічних умов, які сприяють розвитку цієї важливої компетенції. Однак для того, щоб комунікація була дійсно ефективною, необхідно зрозуміти, які складові формують комунікативний потенціал особистості педагога. Цей потенціал визначається практичними навичками, та внутрішніми ресурсами. Тому важливо розглянути структуру комунікативного потенціалу особистості педагога в якій ми виділили чотири рівні, представлені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Структура комунікативного потенціалу особистості педагога

№	Назва рівня	Визначення та характеристика рівня
1	2	3
1.	Базовий рівень	Комунікативного потенціалу визначає загальну спрямованість та мотивацію комунікативних дій викладача, її співвіднесеність з професійними цілями. Базовий рівень включає в себе глибинні установки і ціннісні орієнтації педагога в комунікативній сфері

Структура комунікативного потенціалу особистості педагога

1	2	3
2.	Змістовний рівень	Комунікативного потенціалу забезпечує побудову викладача комунікативних програм і планів професійного спілкування з метою вирішення конкретної педагогічної задачі. Кожен викладач моделює свою комунікативну поведінку по-різному, виходячи з індивідуальних особливостей.
3.	Операційний рівень	Комунікативного потенціалу викладача є системою індивідуальних комунікативних умінь і навичок. Цей рівень покликаний забезпечувати виконання необхідних комунікативних дій в ході практичної реалізації комунікативних планів щодо вирішення педагогічного завдання
4.	Рефлексивний рівень	Комунікативного потенціалу забезпечує оцінювання та аналіз викладача власної професійної діяльності. Рефлексивний рівень комунікативного потенціалу вчителя містить єдність внутрішньо-особистісних особливостей, тобто здатності до самовивчення, самовдосконалення, аналізу причинно-наслідкових зв'язків, реалізації ціннісних критеріїв.

Взаємозв'язок всіх рівнів комунікативного потенціалу особистості вчителя забезпечує реалізацію цілісного комунікативного дії педагога,

спрямованого на ефективне рішення педагогічного завдання [32]. Структура комунікативного потенціалу особистості педагога охоплює різні рівні, які визначають його здатність до ефективної взаємодії в освітньому процесі. Однак для повного розуміння, як саме педагог може реалізувати свій комунікативний потенціал, важливо розглянути ключові компоненти професійної комунікативності. Ці компоненти є основою для побудови успішної комунікації в професійній діяльності педагога.

Компонентами професійної комунікативності є ([3, с. 26]):

- Наявність стійкої потреби в систематичному спілкуванні в найрізноманітніших сферах.
- Органічна взаємодія загальнолюдських та професійних показників комунікативності.
- Емоційне задоволення на всіх етапах спілкування.
- Наявність здібностей до здійснення комунікації.
- Наявність комунікативних навичок та вмінь.

Для успішної реалізації компонентів професійної комунікативності важливою рисою є – комунікабельність яка значно впливає на здатність до взаємодії. Комунікабельність дозволяє педагогу не лише використовувати свої професійні навички, але й будувати довірливі відносини, адаптуватися до різних ситуацій та ефективно взаємодіяти з різними людьми.

Комунікабельність — це здатність легко вступати в контакт і відчувати задоволення від процесу комунікації [28, с. 10]. Щоб взаємодія була не тільки ефективною, а й результативною, необхідно мати розвинену комунікативну компетентність. Комунікативна компетентність включає в себе не лише вміння спілкуватися, але й здатність правильно і стратегічно використовувати різні комунікативні ресурси в конкретних ситуаціях, що є основою для досягнення взаєморозуміння та успішного виконання професійних завдань.

Комунікативна компетентність — здатність встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. Для ефективної комунікації необхідне досягнення взаєморозуміння партнерів і розуміння

ситуації та предмета спілкування [39]. Комунікативна компетентність передбачає такий рівень взаємодії з оточуючими, який дозволяє особі в межах своїх здібностей і соціального статусу успішно функціонувати в суспільстві, а також наявність життєвого досвіду, ерудиції, наукових знань та ін. [39].

У сучасних дослідженнях триває теоретичний аналіз і осмислення категорії «комунікативна компетентність», розширюється її змістовне наповнення, зокрема, береться до уваги особистісний аспект [6]. Н. Бутенко *комунікативну компетентність* трактує ширше: як сукупність знань, умінь і навичок, що включають: функції спілкування й особливості комунікативного процесу; види спілкування й основні його характеристики; засоби спілкування (вербальні та невербальні); репрезентативні системи і ключі доступу до них; види слухання і техніки його використання; специфіку взаємодії з різними співрозмовниками; форми і методи ділової взаємодії; технології та прийоми впливу на людей; методи генерування ідей та інтеграції людей для конструктивної комунікації; самопрезентацію і стратегію успіху [4,с.225].

Комунікативна компетентність сучасними дослідниками визначається серед ключових компетентностей. Комунікативна компетентність педагога є цілісним, інтегративним, багаторівневим утворенням. Вона має складну структуру, що відображає зовнішню та внутрішню сторони спілкування (понятійно-операційна та особистісна складові), особливості діяльності (базові та професійні), рівень засвоєння (знання, уміння). Проте аналіз наукових джерел засвідчує відсутність єдності у визначенні даного поняття [10, с. 6].

Формування комунікативної компетентності слід реалізовувати як активний процес з боку суб'єкта. Слід відмітити, що виявлений особистістю характер активності, її якість у певній діяльності визначається тим, яке місце займає зміст даної діяльності в ієрархії основних цінностей особистості. Позитивна налаштованість на формування власної комунікативної компетентності зумовлює поглиблення вивчення проблем комунікації та психології спілкування, активізацію пошуку знань [30, с. 361].

1.2. Характеристика видів професійної комунікації та педагогічні умови її формування

Види комунікацій ([48]):

1. Міжособистісна комунікація являє собою безпосередній контакт людей;
2. Групова комунікація – люди вступають у спілкування в малих групах (кількість осіб може бути від 3 до 20-30 чоловік);
3. Масова комунікація – це процес поширення інформації і впливу в суспільстві за допомогою друку, телебачення, радіо, кіно, повідомлення надходить відразу до великих груп людей.

Спілкування людей здійснюється за допомогою вербальних і невербальних методів. Під невербальною комунікацією розуміється взаємодія, заснована на обміні безсловесними комунікативними актами, такими як: жести, міміка, які передають інформацію про об'єкт [48].

Невербальне спілкування відбувається, як правило, не усвідомлено, мимовільно. Хоча люди певним чином контролюють своє мовлення, можна шляхом аналізу міміки, жестів, інтонації оцінити правильність, щирість мовної інформації. Для розуміння невербальних елементів спілкування необхідне, як правило, спеціальне навчання. Невербальні засоби передавання інформації людина освоює раніше, ніж вербальні. Немовля починає розрізняти емоційні стани матері, реагує на інтонацію голосу, вираз обличчя, жести, дотики. У дорослих при контактах з незнайомими перше враженнями виникає саме завдяки засобам невербального спілкування (візуальний контакт, експресія) [24].

Одним з важливих параметрів, що характеризують невербальні комунікації є міжособистісний простір – дистанція, яку не усвідомлено встановлюється в процесі безпосереднього спілкування між людьми. Чим більше взаємопов'язані люди, тим менша просторова дистанція між ними в процесі спілкування [24].

Емоційні переживання людини можна визначити з її пантоміміки: жестів, пози, рухів. Жести, міміка, інтонація допомагають людині, яка говорить, зосередити увагу співрозмовника, виразити своє емоційне ставлення до інформації, яку вона передає. Набір жестів, котрі застосовує людина у спілкуванні, дуже різноманітний, виділимо такі з них ([24]):

- комунікативні жести – замінюють мовлення у спілкуванні й можуть уживатися самотійно: привітання та прощання; погрози, привертання уваги, запрошення, заборони; стверджувальні, питальні, заперечувальні, подячні; брутальні й дратівні;
- підкреслюючі жести – супроводжують мовлення людини й посилюють мовний контекст;
- модальні жести – виразні рухи, що означають оцінку, ставлення до ситуації. До них належать жести невпевненості, страждання, роздумів, зосередженості, розпачу, відрази, здивування, незадоволення тощо.

Аналіз засобів невербальної комунікації дає змогу виявити такий аспект комунікаційного процесу, як наміри його учасників. Вони справляють суттєвий вплив на характер міжособистісних стосунків. Говорячи в загальному про невербальну комунікацію можна сказати, що вона посідає дуже важливе місце в нашому спілкуванні, адже 38% інформації сприймається тим, як говоряться слова, які несуть цю інформацію, а 55% – самим виразом обличчя [24].

Комунікативна взаємодія людей відбувається переважно у вербальній (словесній) формі — в процесі мовного спілкування. Його особливість полягає в тому, що воно за формою і за змістом спрямоване на іншу людину, включене в комунікативний процес, є фактом комунікації. Вербальна комунікація може бути спрямована на окрему людину, певну групу (чи навіть не мати конкретного адресата), але в будь-якому разі вона має діалоговий характер і являє собою постійні комунікативні акти [40].

Акт вербальної комунікації — це діалог, що складається з промовляння та слухання. Вміння промовляти є давнім предметом дослідження. Існує спеціальна наука — риторика, викладається спеціальна дисципліна —

ораторське мистецтво [40]. Вербальні комунікації реалізуються за допомогою усних (діалог, нарада, переговори, презентації) або письмових повідомлень (накази, розпорядження, інструкції, листи і ін.) [48].

Виділимо такі механізми дії в процесі спілкування ([40]):

Навіювання – це цілеспрямована не аргументована дія однієї людини на іншого. При навіюванні здійснюється процес передачі інформації, заснований на її некритичному сприйнятті.

Переконання. Дія побудована на тому, щоб за допомогою логічного обґрунтування добитися згоди від людини, що приймає інформацію.

Наслідування. Його специфіка, на відміну від зараження і навіювання, полягає в тому, що тут здійснюється не просте ухвалення зовнішніх рис поведінки іншої людини, а відтворення ним рис і зображень демонстрованої поведінки.

Структуру ділового спілкування можна охарактеризувати шляхом виділення в ньому трьох взаємозв'язаних сторін: комунікативній, інтерактивній і перфективній [40]. Мовна комунікація – це вивчення створення, передачі і аналізу різних видів повідомлень, а також їх інформаційної дії. Учні, що вивчають мовну комунікацію, досліджують комунікативні процеси, як вони виникають між окремими людьми, в групах, організаціях і об'єднаннях; досліджують невербальну комунікацію, риторику і критику, аргументацію і мистецтво переконання, художнє читання і інші аспекти комунікації [48].

Для підвищення ефективності комунікацій важливо приділяти велику увагу культурі мови. Читання грає найважливішу роль, особливо для людей, що мають аналітичний розум і що володіють технікою швидкого читання [48].

Розглянемо правила здійснення успішної комунікації ([48]):

- правильний, ввічливий стиль мови;
- достатня гласність, що унеможливорює домисли, плітки;
- недопущення дріб'язкової опіки над підлеглими;

- не допускати передачу інструкцій, вказівок від вищого керівника безпосередньо до останнього адресата, що веде до втрати відповідальності.

Суспільні або масові комунікації – процес повідомлення інформації за допомогою технічних засобів або засобів масової комунікації чисельно великим групам людей: друк, радіо, кіно, телебачення. При аналізі і описі комунікації необхідно розрізняти ([48]):

1. У широкому сенсі – як одну з основ людської життєдіяльності і багатообразні форми мовної діяльності;
2. Інформаційний обмін в технологічно організованих системах;
3. Комунікація як інтелектуальний процес, що має витриманий ідеально-змістовний план і пов'язаний з певними ситуаціями соціальної дії;
4. Екзистенціальну комунікацію як акт виявлення Я в Іншому. У такій якості комунікація – основа екзистенціального ставлення між людьми (як відносини між Я і Ти) і вирішальний процес для самовизначення людини в світі, в якому чоловік знаходить розуміння свого буття, його підстав.

Комунікація є основним інструментом взаємодії між людьми і охоплює широкий спектр засобів і методів передачі інформації. У педагогічному процесі комунікація відіграє особливу роль, оскільки вона не лише забезпечує ефективну передачу знань, а й формує атмосферу, в якій відбувається навчання. Це стосується не тільки вербальних методів спілкування, але й невербальних, які значною мірою впливають на взаєморозуміння та довіру між педагогом і учнями.

Педагог може використовувати різні способи комунікації для ефективного мотиваційного впливу на учнів, передачі знань, та підтримки в навчальному процесі. Розглянемо як це може здійснюватися через вербальні і невербальні методи комунікації:

1. Мотивація учнів. Комунікація відіграє ключову роль у мотивації учнів до навчання. Педагог може використовувати:

Позитивні вербальні заохочення: хвалити учнів за їхні досягнення, навіть маленькі, щоб підвищити їхню самооцінку та стимулювати до подальших зусиль.

Мотиваційні промови: пояснювати значення навчання, встановлювати зв'язок між вивченим матеріалом і майбутньою професійною діяльністю.

Невербальні сигнали: використовувати міміку, посмішки, жести підтримки або схвалення, щоб підтримувати мотивацію учнів, коли вони виконують завдання правильно.

2. Передача знань. Передача знань вимагає чіткої і доступної комунікації:

Ясні вербальні пояснення: педагог має вміти викладати матеріал зрозумілою мовою, за допомогою прикладів, аналогій та порівнянь, щоб учні легко засвоїли нову інформацію.

Інтерактивні методи комунікації: педагог може активно залучати учнів до діалогу, задаючи питання, запитуючи про їхні думки та відповіді, створюючи умови для двостороннього обміну інформацією.

Візуальні засоби: використання графіків, схем, таблиць, що супроводжують вербальні пояснення, допомагає візуалізувати інформацію, що особливо корисно для вивчення складних концепцій.

3. Забезпечення підтримки в навчальному процесі. Для підтримки учнів у навчальному процесі важливо створювати емоційну атмосферу довіри та взаєморозуміння:

Емпатія та активне слухання: педагог має виявляти увагу до емоційного стану учнів, слухати їхні переживання і проблеми, що можуть виникати під час навчання.

Невербальне вираження підтримки: педагог може підтримувати учнів не лише словами, а й невербальними сигналами: жестами схвалення, усмішкою, покроковим жестом до дії чи підняттям руки на знак уваги.

Вербальні висловлювання підтримки: педагог може давати індивідуальні заохочення та слова підтримки, наприклад: «Я вірю, що ти зможеш», «Не бійтеся робити помилки, це частина навчання».

4. Загальні стратегії комунікації для ефективності. Зворотній зв'язок: регулярне надання учням зворотного зв'язку допомагає зберегти мотивацію, дозволяючи коригувати помилки, підвищувати рівень самосвідомості і сприяти більш ефективному навчанню.

Активне включення учнів в процес комунікації: використання запитань, підсумків або рефлексій після кожного етапу навчання стимулює учнів до самоаналізу та сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.

Отже, педагогічна комунікація є важливим інструментом для мотивації учнів, передачі знань, та надання підтримки в навчальному процесі. Вміння адаптувати комунікаційні стратегії в залежності від ситуації дозволяє педагогу ефективно реагувати на різні потреби учнів і створювати сприятливе середовище для навчання.

Таким чином, для того, щоб комунікація в навчальному процесі була ефективною, необхідно створити певні педагогічні умови, які сприятимуть активній взаємодії між вчителем і учнями. Саме ці умови визначають, наскільки успішно можна реалізувати різні форми та методи комунікації, забезпечуючи при цьому позитивний результат навчання.

Існують різні тлумачення сутності педагогічних умов. Так, Н. Посталюк вважає, що педагогічні умови – це педагогічні обставини, які сприяють (або протидіють) прояву педагогічних закономірностей, зумовлених дією певних факторів. А. Найн зазначає, що педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, прийомів, засобів педагогічного управління та матеріально-просторового середовища, що забезпечують успішне вирішення поставлених та спроектованих завдань [47].

Педагогічні умови – це структурна оболонка педагогічних технологій чи педагогічних моделей, які повинні віддзеркалювати структуру готовності майбутніх фахівців до діяльності в умовах профільного навчання [9]. Вони також забезпечують культуру міжособистісних взаємин учасників навчально-виховного процесу [5]. Виділимо основні педагогічні умови які забезпечують оптимальні умови для розвитку ([47]):

1) Психолого-педагогічні умови:

- урахування вікових особливостей і індивідуальних потреб учнів;
- психологічний супровід учнів;
- формування мотивації до навчання, розвиток самостійності, творчих здібностей.

2) Організаційно-педагогічні умови:

- організація навчальної діяльності (розподіл часу, режим занять, форма навчання);
- систематичність і послідовність навчальних занять.

3) Методичні умови:

- підвищення кваліфікації педагогів і розвиток їх методичних навичок;
- оцінювання й корекція процесу навчання.

4) Технологічні умови:

- використання сучасних педагогічних технологій, зокрема цифрових технологій для інтерактивного навчання;
- впровадження дистанційного та змішаного навчання в умовах технологічних змін.

Отже, педагогічні умови – це не просто набір факторів, які сприяють всебічному розвитку учнів. За умовами створення педагогічних умов, учні можуть відчувати себе компетентними у майбутній професійній діяльності. Як зазначають дослідники, педагогічні умови визначаються як система форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, що забезпечують досягнення конкретної педагогічної мети. Оптимальні педагогічні умови сприяють всебічному розвитку учнів, що є основною метою педагогічної діяльності [47]. За певних педагогічних умов, учні можуть відчувати й усвідомити себе компетентними у майбутній професійній діяльності, що буде сприяти їх особисто-професійному розвитку [33].

Висновки до розділу 1

У розділі нами було розглянуто комунікативну компетентність як важливий етап педагогічної діяльності, що безпосередньо впливає на ефективність навчальної діяльності. Комунікативна компетентність є невід'ємною частиною професійної підготовки педагогів, і її розвиток потребує системного підходу, що включає теоретичні знання, практичний досвід і рефлексію. Виділений чіткою стратегією і методами для формування підвищення якості освіти та розвитку професійних навичок у сучасних умовах. Вона охоплює не лише вміння чітко і правильно передавати інформацію, але й здатність враховувати соціальні, психологічні та емоційні аспекти комунікації з учнями. Педагог, який володіє високим рівнем комунікативної компетентності, здатний не лише передавати знання, а й створювати атмосферу взаєморозуміння, довіри та підтримки.

Цей розділ показав, що комунікативна компетентність педагога є багатогранною і включає в себе такі аспекти, як вміння вибудовувати ефективний діалог, контролювати невербальну комунікацію, враховувати індивідуальні потреби учнів та адаптувати свою поведінку в різних ситуаціях. Важливою є здатність педагога підтримувати позитивну мотивацію учнів, встановлювати правила і норми поведінки в класі, а також надавати емоційну підтримку, що сприяє розвитку особистості кожного учня.

Отже, розвиток комунікативної компетентності педагога є необхідною умовою для успішної реалізації педагогічного процесу. Вона є не тільки важливим інструментом для передачі знань, але й ключовим фактором, який визначає атмосферу навчання, взаємодію та загальний рівень ефективності навчання. Педагогічна підготовка, що включає розвиток комунікативних навичок, має стати невід'ємною частиною підготовки сучасного фахівця.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СФОРМОВАНOSTІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

2.1. Методи формування комунікативної компетентності

Комунікативні уміння – це комплекс здібностей, які ефективно впливають на людей та їх комунікацію з іншими, а саме [16]:

1. вміння слухати;
2. здатність розуміти;
3. можливість висловлювати свої думки та ідеї;
4. спроможність використовувати мовні та немовні засоби комунікації;
5. здатність вирішувати конфлікти та будувати відносини з іншими людьми.

Комунікативні навички – людина отримує практичний досвід, коли здійснюється комунікація з іншими людьми. Це може бути навичками мовлення, вміння писати електронні листи, ведення переговори, вирішувати конфлікти [16].

Комунікативні навички — уміння людини встановлювати контакт з оточуючими людьми, правильно розуміти їх мову і поведінку, давати адекватну зворотний зв'язок. По суті, людина з хорошими комунікативними навичками вміє ефективно спілкуватися, досягаючи через спілкування бажаних цілей [12].

Вдосконалення комунікативних навичок триває протягом усього життя. Розвинена особистість здатна вести бесіду на будь-яку тему, уважно слухати співрозмовника, навіть якщо тема є незнайомою. Для розвитку комунікативних навичок у дорослих важливо брати участь у різних:

- заходах;
- курсах з ефективного ведення переговорів;
- тренінгах;
- заняттях з ораторського мистецтва та інших заходах.

Розвиток цих навичок відіграє важливу роль у загальному розвитку особистості. Завдяки правильно організованому спілкуванню, людина здатна отримати нові можливості для кар'єрного зростання, налагодження взаємин і

досягнення особистих цілей. Розвиток комунікативних навичок спілкування відіграє велику роль у розвитку особистості людини. Завдяки правильній побудові спілкування, людина здатна отримати такі можливості ([12]):

- ефективно взаємодіяти з іншими;
- формувати своє коло спілкування;
- заводити нові знайомства, знаходити нових друзів;
- грамотно комунікувати при вирішенні ділових питань;
- не допускати та ефективно вирішувати конфлікти;
- досягати взаєморозуміння з оточуючими;
- зацікавлювати співрозмовника;
- коректно аргументувати свій погляд на ту чи іншу ситуацію;
- відстоювати свою точку зору;
- уникати маніпуляцій від інших людей.

Завдяки правильному спілкуванню людина здатна отримати нові можливості для особистісного та професійного зростання. Особливо важливо це в контексті освітнього процесу, де ефективна комунікація між викладачем і студентом є ключовою для досягнення високих результатів. Розвинутими формами взаємодії викладача і студента слід вважати([23]):

- співпрацю викладача і студента в процесі навчання;
- безпосереднє спілкування викладача зі студентом не лише в аудиторії, а й поза навчальним процесом;
- регулярне проведення індивідуальних, групових форм навчання;
- наявність сайту викладача, який створює сприятливі умови для спілкування та передачі інформації;
- використання можливостей інтернету, зокрема електронної пошти, для обміну повідомленнями;
- застосування телефонного зв'язку для передачі коротких повідомлень.

Такі форми взаємодії можуть забезпечити не тільки академічну успішність, але й сприяє формуванню довірливих стосунків між викладачем і

студентом, що в свою чергу покращує якість навчання. Важливою складовою є інтеграція технологій та інноваційних методів у комунікацію, що робить взаємодію більш доступною та ефективною для всіх учасників освітнього процесу. Таким чином, інтеграція технологій і інноваційних методів не лише сприяє покращенню взаємодії між учасниками освітнього процесу, а й відкриває нові можливості для розвитку комунікативних умінь і навичок.

Існує багато способів розвитку цих навичок, і ось кілька з них ([16]):

1. Практикуйте активне слухання:

- слухайте уважно, що говорять інші люди, проявляйте інтерес до їхніх думок та ідей;
- встановлюйте зв'язок зі співрозмовником, задавайте запитання та проявляйте зацікавленість у спілкуванні.

2. Вдосконалюйте свої мовні навички:

- вивчайте граматику та правопис, підвищуйте словниковий запас, вправляйтеся в мовленні та вираженні думок;
- це допоможе вам ефективніше висловлювати свої ідеї та думки.

3. Вивчайте невербальну комунікацію:

- навчіться читати міміку, жести та інші ознаки невербальної комунікації;
- це допоможе вам краще розуміти інших людей та покращити власну невербальну комунікацію.

4. Практикуйте публічні виступи:

- виступаючи перед аудиторією, ви можете практикувати навички мовлення та вдосконалювати комунікативні уміння;
- спробуйте виступати на різних заходах, наприклад, на мітингах, семінарах, конференціях та інших подіях.

5. Розвивайте свої соціальні навички:

- навчіться встановлювати контакт з іншими людьми, будувати відносини та спілкуватися в групі;
- це допоможе легше пристосовуватися до нових ситуацій та розвивати більш ефективні взаємовідносини з людьми.

6. Вивчайте інші мови:

- вивчання інших мов допоможе зрозуміти інші культури та звичаї, а також покращить вашу міжнародну комунікацію.

7. Працюйте зі своєю самооцінкою:

- розвивайте самооцінку та довіряйте собі у спілкуванні з іншими людьми.
- це допоможе вам бути більш впевненими в собі та своїх комунікативних уміннях.

8. Читання та аналіз літератури:

- читання книг на теми психології;
- комунікації та емоційного інтелекту може допомогти краще зрозуміти механізми людської взаємодії.

9. Онлайн курси та вебінари:

- багато платформ пропонують курси з розвитку комунікаційних навичок через інтернет. Це може бути дуже зручним способом практикувати та вдосконалювати навички комунікації, зокрема для людей, які працюють дистанційно.

Ці способи можуть значно розвинути комунікативні уміння та навички, значно покращити ефективність, підвищити впевненість в собі. Отже, ми розглянули способи розвитку різних навичок. Тепер звернемося до одного з важливих аспектів — методи комунікативних навичок. Існує безліч методів, які допомагають покращити цю здатність, і серед них ми можемо виділити особливо важливі:

- Інтерактивні методи навчання: Залучення учасників до активної взаємодії під час навчання сприяє розвитку комунікації. Це можуть бути дискусії, рольові ігри, групові проєкти та інші форми колективної роботи. Вони дозволяють студентам/учням практикувати свої навички у реальних ситуаціях.
- Методика навчання через співпрацю: підхід, заснований на спільному виконанні завдань, що вимагають активної взаємодії між учасниками,

допомагає розвивати навички слухання, аргументації та висловлювання думок.

- Кейс-метод: аналіз конкретних ситуацій або проблемних завдань у групі дає змогу учасникам навчитися застосовувати теоретичні знання на практиці, а також відпрацьовувати навички ефективної комунікації в умовах обмеженого часу.
- Метод обговорення: під час обговорення певної теми або проблеми студенти або учні можуть висловлювати свої думки, слухати інших і надавати зворотний зв'язок, що стимулює розвиток критичного мислення і вміння аргументувати свої позиції.

Методи розвитку комунікативних навичок є важливим інструментом у навчальному процесі, оскільки вони сприяють формуванню здатності ефективно взаємодіяти з іншими, обмінюватися думками та досягати спільних цілей. Використання різноманітних методів, таких як інтерактивне навчання, рольові ігри, кейс-методи, а також методи співпраці та обговорення, дозволяє розвивати як вербальні, так і невербальні навички комунікації.

Методи навчання, засновані на активному залученні учасників до процесу, стимулюють розвиток критичного мислення, аргументації та здатності до ефективного висловлювання думок. Важливою складовою є застосування сучасних технологій та інноваційних інструментів, що робить комунікацію доступнішою та ефективнішою.

Загалом, правильно обрані методи розвитку комунікативних навичок не тільки покращують здатність до ефективного спілкування, але й сприяють розвитку особистості, підвищуючи впевненість у собі та здатність до конструктивної взаємодії у різних соціальних контекстах.

2.2. Приклади завдань для формування комунікативної компетентності під час вивчення предмета: «Художнє проєктування виробів»

Задача сучасної освіти – складається з підготовки учнів/студентів до професійної діяльності, до високо розвинутого середовища, ефективному використанню. З розвитком нових педагогічних інструментів – ком'ютерних технологій – зміни відбуваються не тільки у формах але й у методах навчання. У процесі взаємодії з сучасними ком'ютерними технологіями, формується позитивне ставлення до засобів нових інформаційних технологій, ефективність цих технологій виховання та навчання [25].

Наявність спеціально розроблених наочних матеріалів та мультимедійних пристроїв створює особливі умови для розвитку комунікативних компетентностей на уроках художнього проєктування виробів. Зокрема, відповіді біля дошки практикуються значно рідше, ніж на інших уроках, і більшою мірою вітаються відповіді з місця. Такий підхід сприяє розвитку різноманітних форм комунікації, зокрема усного мовлення, де учні мають можливість практикувати монологи, діалоги, полілоги, ставити питання та приводити аргументи під час усних відповідей.

Також важливою є здатність учнів представляти себе усно та письмово, використовуючи стильові прийоми, такі як електронне листування. Крім того, важливим є володіння навичками проєктування для організації спілкування з віддаленими співрозмовниками, що передбачає розуміння можливостей різних видів комунікацій та нюансів їх використання. Можна виділити наступні види діяльності цього напрямку, характерні для уроків художнього проєктування виробів:

- володіння формами усного мовлення (монолог, діалог, полілог, вміння поставити запитання, привести аргумент при усній відповіді);
- уміння представити себе усно і письмово, володіння стильовими прийомами (електронне листування, мережевий етикет і т.д.);

- володіння проєктування для організації спілкування з віддаленими співрозмовниками (розуміння можливостей різних видів комунікацій, нюансів їх використання і т.д.).

Враховуючи ці види діяльності, можна виділити наступні види цього напрямку, характерні для уроків художнього проєктування виробів. Формування комунікативної компетентності, в першу чергу, необхідно здійснювати через використання можливостей продуктивного навчання, а саме через активне залучення учнів до практичної діяльності, де вони зможуть застосувати набуті навички в реальних ситуаціях, а саме:

- обговорення проблем;
- формування власної точки зору;
- вміння доводити власну позицію;
- розвиток культури мовлення;
- можливість для безпосереднього спілкування;
- адекватне ставлення до критики;
- стимулювання критичного ставлення до себе;
- вміння адаптуватися в мовному середовищі.

Під час проходження переддипломної практики ми розробили приклади завдань для формування комунікативної компетентності під час вивчення теоретичної частини предмету: «Художнє проєктування виробів»:

- Робота в парах. *Наприклад* : учні можуть обрати один з виробів які наведені для обговорення, починають обговорювати його характеристики та функціональні здібності. Після проведення обговорювання, кожна пара презентує свої аналізи обговорення, це може відбуватись як запис в зошиті, розробка презентації в якій представлять свої аналізи обговорення, також існує варіант презентувати свої обговорення перед групою.

- Мозковий штурм. *Наприклад*: викладач ставить запитання: «Які кольори найчастіше асоціюються з романтичним стилем?», учні відповідаючи, формулюють ідеї, які потім обговорюють на уроці.
- Групова дискусія. *Наприклад*: організовуємо обговорення на тему: «Тенденції у художньому проектуванні». Учні можуть висловити свої думки.
- Презентація проєкту. *Наприклад*: учні або група учнів підготували презентацію свого проєкту, захистивши свою роботу, свій проєкт. Під час захисту розвиваються навички публічного виступу і вміння аргументувати свої рішення.
- Рольові ігри. *Наприклад*: учні уявляють себе у різних ролях (дизайнерами, клієнтом, стилістом та і т. д.), та можуть відтворити процес співпраці та переговорів під час створення виробів.
- Кейс-стаді. *Наприклад*: ми запропонували учням розглянути деякі дизайнерські кейси, після ми обговорюємо. Які саме комунікативні стратегії можуть бути використані для просування виробів.
- Написання есе. *Наприклад*: учні пишуть есе, це допомагає розвинути навички письмових виражень думок.

Ці завдання можуть сприяти розвитку комунікативних навичок, творчого та критичного підходу, до таких тем як:

- колір;
- фактура;
- класифікація сучасного одягу;
- стиль та мода;
- спортивний стиль;
- романтичний стиль;
- різновиди капсул жіночого одягу, та інші.

Згідно запропонованих завдань та методів, пропонуємо провести два урок теоретичного навчання з їх застосуванням.

План уроку теоретичного навчання

Предмет: «Художнє проєктування виробів»

Тема уроку: «Класифікація сучасного одягу»

Навчальна мета: визначити які є види одягу, розібрати кожен вид одягу, які є класи побутового одягу.

Розвиваюча мета: розвивати самостійне мислення при повторенні та вивченні теми.

Виховна мета: виховувати бажання більше дізнаватися про новий матеріал теми.

Тип уроку: комбінований.

Метод проведення уроку: словесний, наочний.

Комплексно-методичне забезпечення уроку:

- Презентація (Додаток Г).

Структура уроку:

1. Організаційна частина (2хв)
2. Актуалізація опорних знань учнів (10хв)
3. Викладання нового матеріалу по темі (20хв)
4. Обговорення нової теми (10хв)
5. Підведення підсумків уроку (2хв)
6. Видача домашнього завдання (1хв)

Хід уроку:

1. Організаційна частина (2хв)

- Привітання;
- Перевірка присутніх здобувачів освіти на уроці (кількість у групі);
- Заповнення граfi в журналі (дата, назва теми);
- Повідомлення теми і мети уроку.

Акцентую увагу здобувачів освіти на навчальну мету уроку – визначити які є види одягу, розібрати кожен з видів одягу, визначити які є класи побутового одягу.

2. Актуалізація опорних знань учнів (10хв)

Питання до викладання нового матеріалу:

1. Що таке одяг?
2. Чи є різновиди одягу, чи весь однаковий?

3. Викладання нового матеріалу по темі (20хв)

Сучасний одяг виконує безліч функцій і досить різноманітний по призначенню. Під класифікацією розуміється поділ усього асортименту одяг по якій-небудь ознаці.

Всі види одягу залежно від області їхнього використання можна розділити на наступні класи:

- Побутовий (повсякденний, домашній, урочистий);
- Спортивний;
- Виробничий (формений).

Побутовий одяг – це одяг для носіння в різних побутових і суспільних умовах; це повсякденний костюм для роботи, парадний костюм для носіння на різні видовищі й культурні заходи, а також костюм для відпочинку. До цього класу відносяться білизна, костюмно-платтьовий та верхній одяг, головні убори, рукавиці та рукавички, панчохи та шкарпетки.

- Повсякденний одяг – це одяг для носіння в різних побутових і суспільних умовах; це повсякденний костюм для роботи, для відпочинку, зображено на (Рис. 2.1.).
- Домашній одяг – поділяється на одяг для відпочинку та домашніх справ. Перш за все такий одяг повинен бути комфортним, приклад наведено на (Рис. 2.2.).
- Урочистий одяг – це одяг для особливих урочистих подій (плаття нареченої, випускниці, ювіляра тощо) представлено на (Рис.2.3.).

Рис. 2.1. Повсякденний костюм для роботи.

Рис. 2.2. Костюм для відпочинку та домашніх справ.

Рис. 2.3. Костюм для носіння на різні видовищі й культурні заходи.

Спортивний одяг – це найбільш необхідний вид костюма, що надає людині характер підтягнутості й зібраності (на службу, роботу, навчання), приклади можемо побачити на (Рис. 2.4.). Він повинен максимально відповідати ситуації в якій буде використовуватись.

Рис. 2.4. Приклад спортивного одягу.

Виробничий одяг поділяється за видами виробництва (він може бути захисний або символічний):

- Спеціальний – це одяг для захисту людини від шкідливого впливу навколишнього середовища, можемо побачити на (Рис. 2.5.);
- Технологічний – для захисту предметів від людини. Використовується для різних лабораторій, майстерень тощо, приклад такого одягу можемо побачити на (Рис. 2.6.);
- Формений одяг (відомчий) – це одяг військових, учнів, одяг різних спортивних клубів, залізничників, в аеропорті, готелі тощо, представлені на (Рис. 2.7.).

Рис. 2.5. Приклад спеціального одягу.

Рис. 2.6. Приклад технічного одягу.

Рис. 2.7. Приклад форменого одягу (відомчий).

В асортименті швейних виробів провідне місце займає клас побутового одягу, він відрізняється найбільшою розмаїтістю й у свою чергу поділяється на підкласи:

- *Верхні вироби* – піджаки, жакети, пальто, плащі, куртки й інші види одягу, призначені для носіння в прохолодну пору року; (Рис. 2.8.).

- *Легкі вироби* – плаття, блузи, сорочки, спідниці, штани, тощо, ті види одягу, які носяться або в теплу пору року, або під верхніми виробами; (Рис. 2.9.).
- *Натільні вироби* – види одягу, які одягаються безпосередньо на тіло людини, тобто білизна, нічні сорочки, піжами, тощо; (Рис. 2.10.).
- *Корсетні вироби* – ті види білизни, які допомагають додати тілу певні параметри й форму, до них відносяться бюстгальтери, грації, корсети, тощо; (Рис. 2.11.).
- *Головні убори* – особливий вид швейних виробів, які є аксесуарами, тобто доповненнями одягу; (Рис. 2.12.).

Рис. 2.8. Приклад верхніх виробів.

Рис. 2.9. Приклад легких виробів.

Рис. 2.10. Приклад натільних виробів.

Рис. 2.11. Приклад корсетних виробів.

Рис. 2.12. Приклад головних уборів.

Вимоги до одягу:

- Гігієнічні (теплозахист, гігроскопічність, повітропроникність);
- Технологічні (механічні властивості, які пред'являються до матеріалів з яких виготовлений одяг);
- Естетичні;
- Економічні (вартість, термін служби, легкість догляду за виробом).

4. Обговорення нової теми (10хв).

Закріплення здобутих знань учнів виконуємо за допомогою гри «Вказати вид одягу» (Додаток В).

Гра «Вказати вид одягу», яка є різновидом індивідуальної роботи. Учням роздаються фото-картки з різними видами одягу. Необхідно уважно розглянути одяг, та дати відповідь який це вид одягу.

Правильна відповідь оцінюється 1 балом, відсутність відповіді 0 балів. Карток всього 5 шт. Заробити можна загалом 5 балів.

5. Підведення підсумків уроку (2хв)

- Охарактеризувати недоліки в роботі;
- Відмітити кращих учнів.

6. Видача домашнього завдання (1хв)

Оголосити тему наступного уроку.

План уроку теоретичного навчання

Предмет: «Художнє проєктування виробів»

Тема уроку: «Різновиди капсул жіночого гардеробу»

Навчальна мета: з'ясувати що таке капсула, які є важливі фактори створення капсульного гардеробу, з'ясувати що входить до капсули спортивного одягу, вечірнього одягу, повсякденного (домашнього) одягу та професійна капсула.

Розвиваюча мета: розвивати самостійне мислення при повторенні та вивченні теми.

Виховна мета: виховувати бажання більше дізнаватися про новий матеріал теми.

Тип уроку: комбінований.

Метод проведення уроку: словесний, наочний.

Комплексно-методичне забезпечення уроку:

- Презентація (Додаток Г).

Структура уроку:

- 1) Організаційна частина (2хв)
- 2) Актуалізація опорних знань учнів (10хв)
- 3) Викладання нового матеріалу по темі (20хв)
- 4) Обговорення нової теми (10хв)
- 5) Підведення підсумків уроку (2хв)
- 6) Видача домашнього завдання (1хв)

Хід уроку:

1. Організаційна частина (2хв)

- Привітання;
- Перевірка присутніх здобувачів освіти на уроці (кількість у групі);
- Заповнення графі в журналі (дата, назва теми);
- Повідомлення теми і мети уроку.

Акцентую увагу здобувачів освіти на навчальну мету уроку – з'ясувати що таке капсула, які є важливі фактори створення капсульного гардеробу, з'ясувати що входить до капсули спортивного одягу, вечірнього одягу, повсякденного (домашнього) одягу та професійна капсула.

2. Актуалізація опорних знань учнів (10хв)

Питання до викладання нового матеріалу:

1. Що таке одяг?
2. Які різновиди одягу Ви знаєте?
3. Чи створювали Ви вже капсули для свого чи для когось гардеробу?

3. Викладання нового матеріалу по темі (20хв)

Капсула – це група з 5-8 предметів одягу, які ідеально поєднуються один з одним та які можна комбінувати між собою.

Капсульний гардероб — набір ретельно підібраних і якісних предметів одягу — від 6 до 12, з яких можна скласти 10–15 комплектів. Особливість капсули — усі речі мають поєднуватися між собою. Капсульний гардероб допоможе вам економити на покупці речей та викоринить «синдром шопоголіка».

Створення капсул – індивідуальна історія і бездумно копіювати її не варто. Важливими факторами, на які обов'язково слід зважити, перш ніж здійснювати покупки для власного капсульного гардеробу, є:

1. Спосіб життя, його ключові сфери, графік дня.

Доречним буде створення кількох капсул: для робочих справ, дому, активного відпочинку, святкових заходів тощо. І чим більшу частину життя займає той чи інший вид діяльності/активності, тим більшою буде капсула для нього.

2. Враження, яке прагнете скласти.

Якими словами можна охарактеризувати вашу капсулу: жіночність, сексуальність, стриманість, епатаж, динамічність чи інші? Визначившись з ними, ви фактично виберете близький для себе стиль в одязі.

3. Особливості постави: на чому в ній ви б хотіли акцентувати увагу, а що, навпаки, не виділяти, згладити.

4. Кольорова палітра у двох аспектах:

- колорит зовнішності та характеристика своїх кольорів (темні чи світлі, теплі чи холодні, яскраві або приглушені);
- гармонійне поєднання таких барв між собою. Для початку нехай їх буде не більше трьох-чотирьох, а із зростанням досвіду в міксуванні відтінків поступово збільшуйте кількість.

Основана палітра. Палітра кольорів та принтів.

Перш за все оберіть для себе один базовий колір. Наступний крок – підбір додаткових нейтральних кольорів до базового. (Рис. 2.13.).

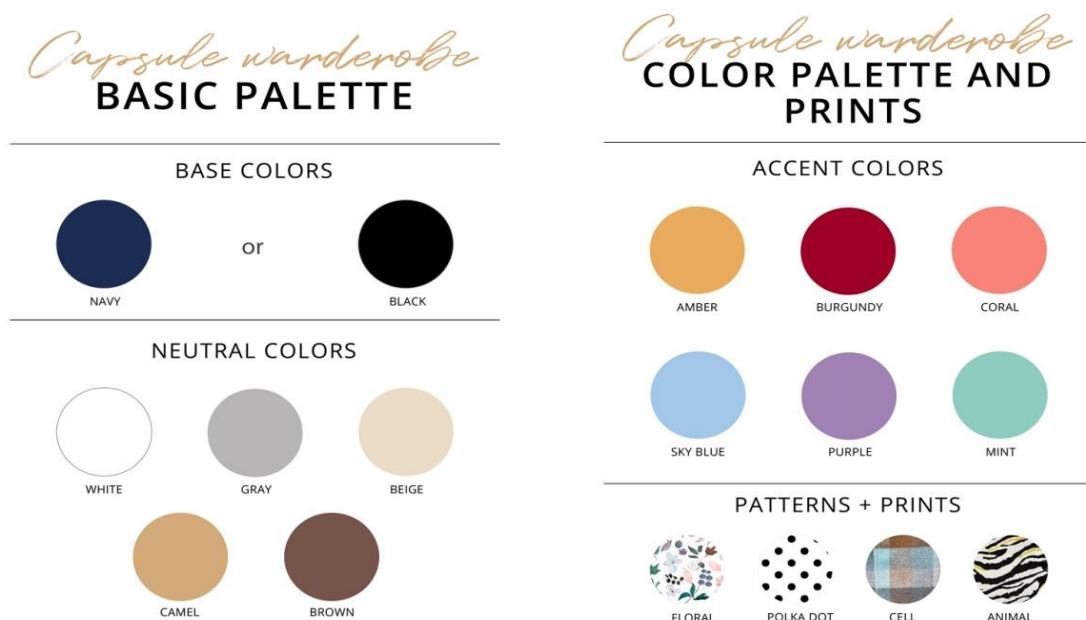

Рис. 2.13. Приклад основної палітри кольорів та палітри принтів.

Завершальний крок – вибір акцентного кольору та принту, що необхідні, аби зробити луки всередині капсули об'ємними, цікавими й завершеними. Це можуть бути і трендові відтінки, і більш класичні. Зважайте на те, аби в портретній зоні вони освіжали колір обличчя та не загострювали існуючі нюанси (почервоніння, кола навколо очей тощо).

Капсула професійна

- Піджак;
- Спідниця до піджака;
- Яскравий піджак;
- Яскрава спідниця;
- Плаття;
- Пальто класичного крою;
- Кейс;
- Сумка;
- Туфлі на високому каблуці;
- Туфлі на середньому каблуці;
- Рукавички, пояс, парасоль;
- Легкий шарф;
- Прикраси.

Одяг, взуття та аксесуари які найбільше підходять до *професійної капсули* ми можемо побачити на (Рис. 2.14.).

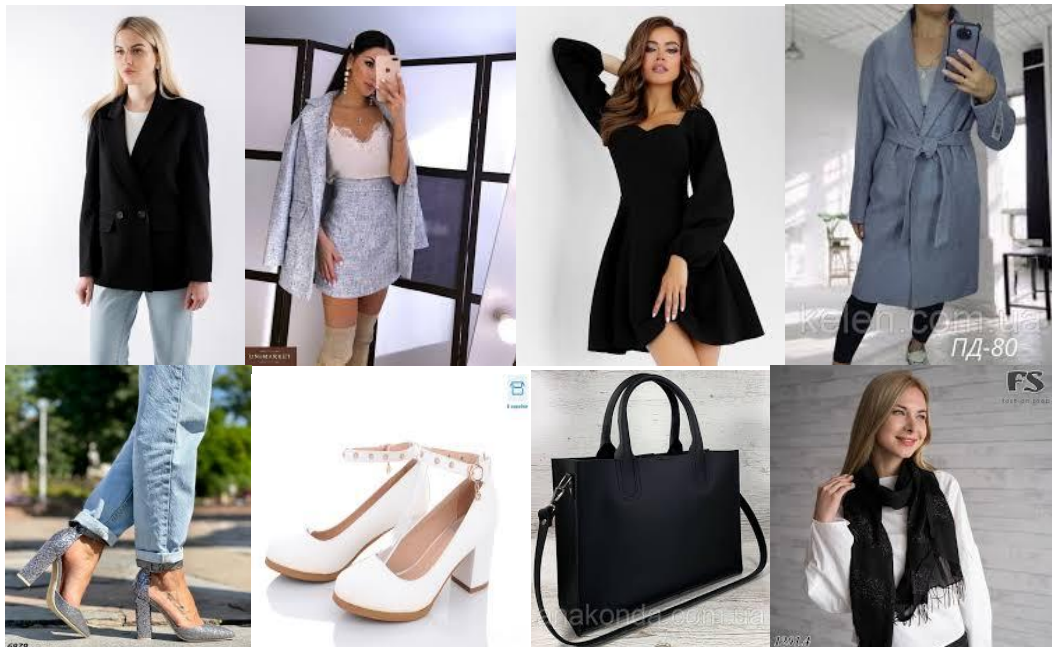

Рис. 2.14. Приклад речей які найбільше підходять до професійної капсули.

Капсула спортивного одягу (для відпочинку)

- Повсякденний жакет;

- Светр;
- Світла майка;
- Спідниця;
- Спортивний костюм;
- Теніска;
- Джинси або штани вільного стилю;
- Коротке пальто (куртка);
- Закриті туфлі на низькому каблуці;
- Відкриті туфлі;
- Містка сумка;
- Пояс;
- Прикраси.

Нами було виокремлено одяг, взуття та аксесуари представлені на (Рис. 2.15.), які найбільше підходять до створення *капсули спортивного одягу* або *одягу для відпочинку*.

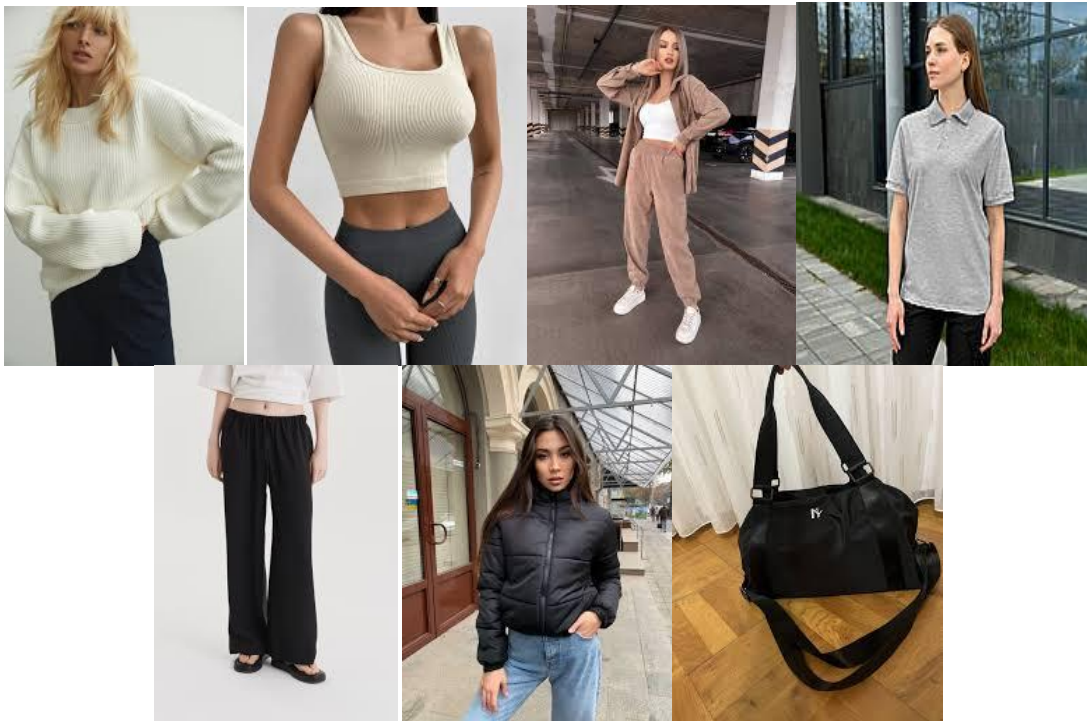

Рис. 2.15. Приклад речей які найбільше підходять до капсули спортивного одягу або для відпочинку.

Капсула вечірнього одягу

- Офіційне вечірнє плаття;
- Вечірня закрита блуза;
- Довга спідниця з ошатної тканини;
- Вечірня відкрита блуза (топ);
- Плаття для коктейлю;
- Легке пальто;
- Маленька сумка;
- Шовковий шарф;
- Ошатний пояс;
- Туфлі на високому тонкому каблучці;
- Туфлі на середньому каблучці;
- Прикраси.

Ми виділили одяг, взуття та аксесуари представленні на (Рис.2.16.), які найбільше підходять для створення *капсули вечірнього одягу*.

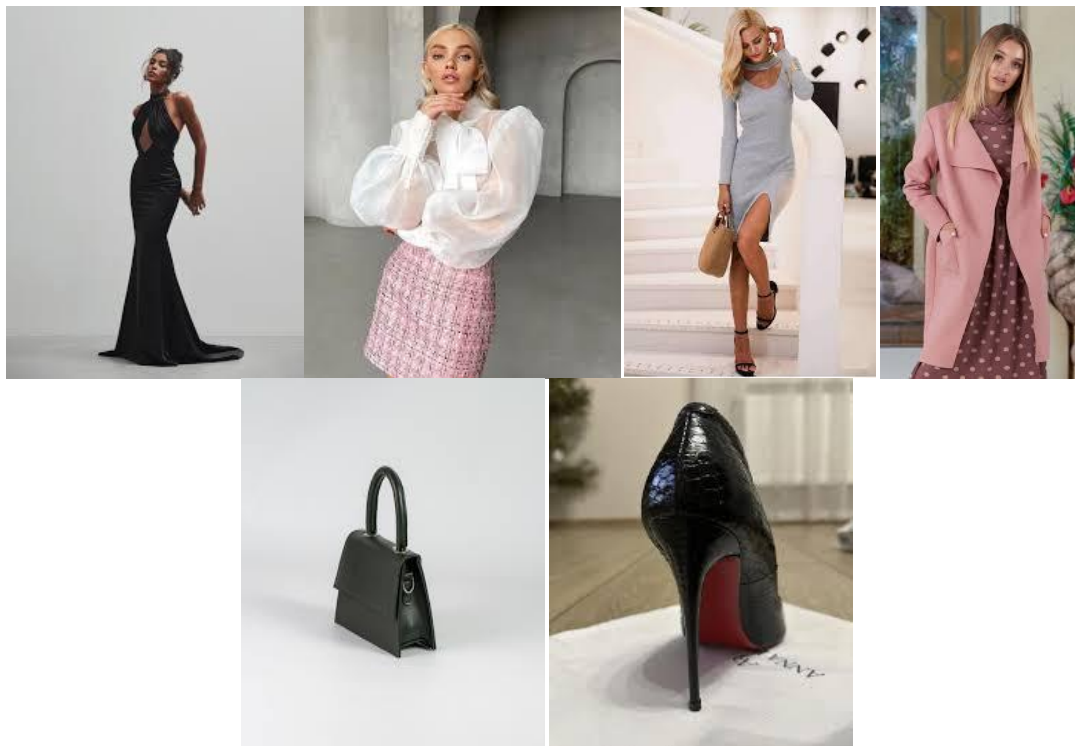

Рис. 2.16. Приклад речей які найбільше підходять до капсули вечірнього одягу.

Капсула повсякденного (домашнього) одягу

- Легкий пуловер;
- Сукня-двійка;
- Джинси або повсякденні штани;
- Вільні спортивні штани;
- Майка (футболка);
- Теніска;
- Одяг для занять спортом;
- Куртка;
- Сумка;
- Спортивні туфлі;
- Туфлі без каблука;
- Пояс;
- Прикраси.

Нами було виокремлено одяг, взуття та аксесуари представлені на (Рис. 2.17.), які найбільше підходять до створення *капсули повсякденного (домашнього одягу)*

Рис. 2.17. Приклад речей які найбільше підходять до капсули повсякденного (домашнього одягу).

Ще раз зазначимо, що капсул може бути стільки, скільки й сфер вашого життя. Разом вони і утворюють капсульний гардероб.

4. Обговорення нової теми (10хв).

Гра «Мікрофон», яка є різновидом загально групового обговорення, що надає можливість кожному сказати щось швидше, по черзі, відповідаючи на наступне питання:

1. Що таке капсула?
2. Що таке капсульний гардероб?
3. Які є важливі фактори при створенні капсульного гардеробу?
4. Які є капсули?

5. Підведення підсумків уроку (2хв)

- Охарактеризувати недоліки в роботі;
- Відмітити кращих учнів.

6. Видача домашнього завдання (1хв)

- 1) Оголосити тему наступного уроку.
- 2) Вирішити який стиль капсули підходить Вам (домашній, спортивний одяг і т.д).
- 3) Створити власну капсулу гардероба, за вибраним стилем.
- 4) Повторити які види одягу входять до професійної капсули гардероба.
- 5) Повторити які види одягу входять до спортивної капсули гардероба.
- 6) Повторити які види одягу входять до вечірньої капсули гардероба.
- 7) Повторити які види одягу входять до повсякденної капсули гардероба.

Отже, під час проходження переддипломної практики, нами було розроблено приклади завдань для формування комунікативної компетентності під час вивчення теоретичної частини предмета: «Художнє проєктування виробів». Також, нами було проведено уроки з теоретичної частини, у яких ми реалізовували наведенні нами приклади завдань. Хочемо зазначити що учні позитивно ставляться до таких завдань, так як це незвичайно, цікаво, більше розвиває комунікативні компетентності, от як до *прикладу*: ми їм надали домашнє завдання, написати есе учні мають можливість обміркувати, логічно вибудувати свої думки, також це допомагає розвинути навички письмових

виражень власних думок. Це одне з багатьох ефективних завдань, яке є ефективним для формування комунікативної компетентності.

Діяльність викладача:

Ми як викладачі використовуємо діалогічні методи. Організовуємо дискусії. Розроблюємо правила проведення дискусій (найбільш ефективніше це спільно з учнями). Ми залучаємо учнів до висловлювання власних думок. Підтримуємо правильність та культуру мовлення. Проводимо нестандартні уроки, що допомагають розвинути комунікативні вміння – урок-суд, гра «Мікрофон», тощо. Використовуємо, інтерактивні методи навчання та прийоми педагогічної техніки комунікативності які спрямовані на – мозковий штурм, ділові ігри тощо.

Діяльність учня:

Вміння аргументувати й доводити. Висловлення власної думки. Розробляти та ставити питання до викладачів чи учнів. Вміти відповісти на поставлення питання учнів чи викладачів. Додержуватись культури та правил дискусій. Використовувати адекватну лексику.

На практиці використовується технологія комунікації, новий стиль мислення, організація діяльності. Засоби навчання безумовно можуть надати унікальні можливості демонстрування процесів та алгоритмів.

2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи

Проведення педагогічної експериментальної роботи відбувалась у Київському професійному коледжі мистецтв та технологій сервісу.

Ще до проведення нами експериментальної роботи ми розробили систему завдань, провели розроблені нами уроки, та анкетування, на тему: «**Як налагодити комунікацію професійному педагогу з учнем?**» (див. додаток А).

Анкетування, проходили учні Київського професійного коледжу мистецтв та технологій сервісу. Анкетування пройшли *вісімнадцять* учнів. На основі яких ми і проводимо аналіз нашої експериментальної роботи.

Мета педагогічного експерименту: полягає у перевірці комунікативної компетентності учнів у процесі вивчення теоретичної частини з предмету «Художнє проєктування виробів». Що передбачає виявлення сформованості складників, успішної комунікації викладача з учнями. Ефективна комунікативна компетентність учнів з викладачем.

Отже, перейдемо до результатів анкетування:

1. Як ми можемо побачити на (Рис. 2.18.), найбільший відсоток відповіді, отримала відповідь:

Це передача інформації у будь-якій формі від однієї особи до іншої безпосередньо або за допомогою засобів зв'язку будь-якого типу. 61,1% - 11 учнів.

Відповідь: Це складний процес взаємодії між людьми, що полягає в обміні інформацією, а також у сприйнятті і розумінні партнерами один одного. 27,8% - 5 учнів.

Відповідь: Це різноманітні контакти між людьми, зумовлені потребами спільної діяльності, здатність людини говори, висловлювати свої думки. 11,1% - 2 учні.

Отже, ми можемо зробити наступні висновки: що учні визначають спілкування як процес передачі інформації, що є класичним підходом до розуміння цього поняття. Це свідчить про те, що вони зосереджені на

функціональній стороні спілкування — на передачі даних між учасниками процесу.

Рис. 2.18. Діаграма відповідей учнів на питання: «На вашу думку, що таке спілкування?»

2. Ми визначили що на уроках: «Художнє проєктування виробів», викладач досить часто використовує для комунікації технічні (мультимедійні, інтерактивні дошки та ін.) засоби.

Відповідь: *досить часто* - 100% - 18 учнів. (Рис. 2.19.).

Під час проходження переддипломної практики, у Київському професійному коледжі мистецтва та технологій сервісу, проведення теоретичного уроку «Художнє проєктування виробів», безпосередньо використовували технічні засоби (мультимедійні, інтерактивну дошку).

Рис. 2.19. Діаграма відповідей учнів на питання: «Чи часто на уроках «Художнє проєктування виробів», викладач використовує для комунікації технічні (мультимедійні, інтерактивні дошки та ін.) засоби?»

3. На питання «Чи постійно викладач повинен дотримуватись норм спілкування з учнями?», відповіді представлено на (Рис. 2.20.), результати ми одержали наступні:

44,4% - 8 учнів, надали відповідь: *завжди повинен*. Викладач повинен дотримуватись норм спілкування з учнями.

38,9% - 7 учнів, надали відповідь: *тільки в умовах освітнього процесу (з учнями, батьками, колегами)*. Викладач повинен дотримуватись норм спілкування з учнями – тільки в умовах освітнього процесу.

16,7% - 3 учні, надали відповідь: *важко відповісти*.

Отже, як ми бачимо більшість учнів визнають важливість дотримання норм спілкування викладачами, причому більшість вважає, що ці норми повинні застосовуватись не лише під час освітнього процесу, а й в інших випадках. Водночас існує певна невизначеність серед учнів щодо меж професійної етики у спілкуванні з викладачами поза класом.

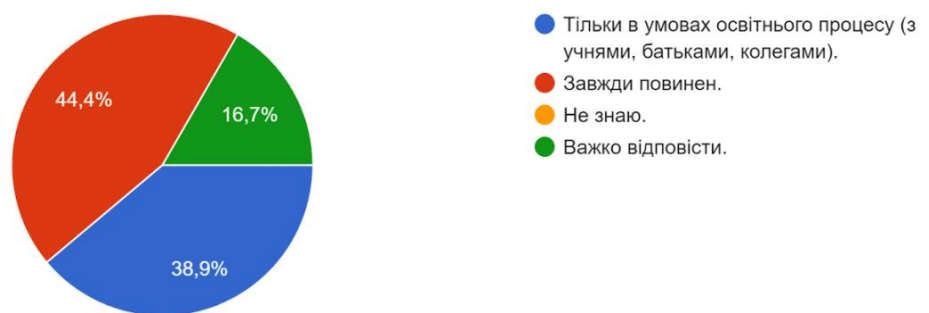

Рис. 2.20. Діаграма відповідей учнів на питання: «Чи постійно викладач повинен дотримуватись норм спілкування з учнями?»

4. На (Рис. 2.21.), можемо побачити відповіді на питання, які надали нам учні. Результати ми одержали наступні:

З думкою, що мовлення є візитівкою людини погоджуються 66,7% - 12 учнів.

Відповіді: *частково погоджуються* та *важко відповісти* однакова кількість учнів, 3 учні – 16,7%.

Як ми бачимо відповіді учнів свідчать, що більшість визнає мовлення важливим аспектом особистості, яке може бути своєрідною візитівкою людини. Однак є й частина учнів, які частково погоджуються або не мають чіткої думки з цього приводу, що може вказувати на потребу в подальшому розвитку комунікативних компетентностей у контексті сприйняття мовлення.

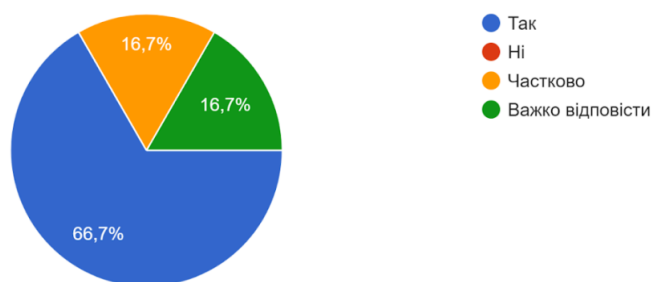

Рис. 2.21. Діаграма відповідей учнів на питання: «Чи погоджуєтеся Ви з думкою, що мовлення є візитівкою людини?»

5. На (Рис. 2.22.), ми можемо переглянути відповіді учнів на питання. Результати ми одержали наступні:

61,1% - 11 учнів, виділили що комунікативні уміння між викладачем та учнем – це *уміння бути відкритим у взаємодії*.

27,8% - 5 учнів, визначили що комунікативні уміння між викладачем та учнем – це *уміння спілкуватись*.

11,1% - 2 учні, виділили що комунікативні уміння між викладачем та учнем – це *уміння володіти своїм настроєм*.

Одержуючи результати, ми можемо стверджувати що більшість учнів розглядають комунікативні уміння як здатність до відкритої та чесної взаємодії, що є основою ефективного спілкування між викладачем та учнем. Менша частина учнів акцентує увагу на важливості самих навичок спілкування та

контролю емоцій, що також є суттєвими аспектами для підтримки гармонійної комунікації в освітньому середовищі.

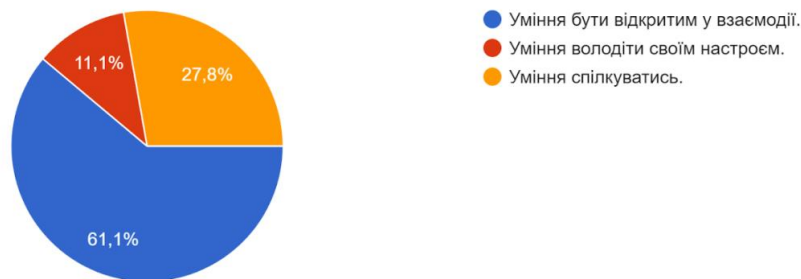

Рис. 2.22. Діаграма відповідей учнів на питання: «Які комунікативні уміння мають бути між викладачем та учнем?»

6. Учні мали можливість обрати навчальний предмет який на їх думку найбільше сприяє формуванню уміння спілкування, відповіді питання ми можемо переглянути на (Рис. 2.23.), результати ми одержали наступні:

33,3% - 6 учнів, виділили саме предмет «Художнє проєктування виробів», як предмет на якому найбільше сприяє формування уміння спілкування.

22,2%- 4 учні, вибрали предмет «Основи конструювання виробів», як предмет на якому найбільше сприяє формування уміння спілкування.

16,7% - 3 учні, обрали предмет «Основи технології виробів», як предмет на якому найбільше сприяє формування уміння спілкування.

5,6% - 1 учень, обрав предмет «Живопис», як предмет на якому найбільше сприяє формування уміння спілкування.

5,6% - 1 учень, поділився такою відповідь: «Заняття тут ні до чого», учень вважає що формування уміння спілкування не відбувається на якомусь із предметів.

5,6% - 1 учень, обрав предмет «Основи креслення», як предмет на якому найбільше сприяє формування уміння спілкування.

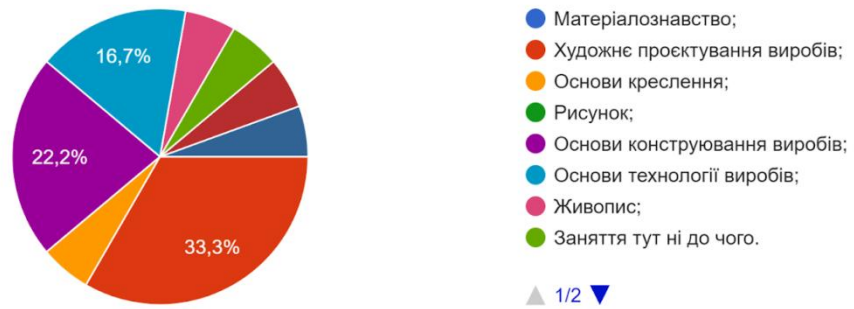

Рис. 2.23. Діаграма відповідей учнів на питання: «Заняття з яких навчальних предметів найбільше сприяють формуванню уміння спілкування?»

5,6% - 1 учень, виділив такий предмет «Українська мова, історія, культурологія», як предмет на якому найбільше сприяє формування уміння спілкування. (Рис. 2.24.).

5,6% - 1 учень, обрав предмет «Українська мова», як предмет на якому найбільше сприяє формування уміння спілкування. (Рис. 2.24.).

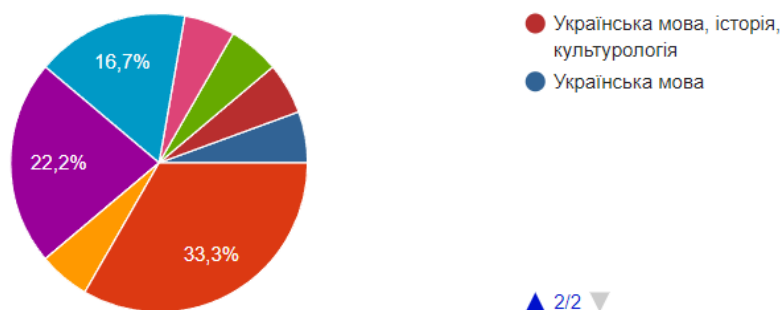

Рис. 2.24. Питання: «Заняття з яких навчальних предметів найбільше сприяють формуванню уміння спілкування?»

Отже, як ми можемо побачити більшість учнів вважають, що предмети, пов'язані з творчістю, проектуванням та конструюванням, найбільше сприяють розвитку умінь спілкування. Водночас є учні, які вважають, що на деяких предметах ця навичка розвивається трохи повільніше, що може свідчити про

потребу в більш активному включенні комунікативних практик в навчальний процес на різних дисциплінах.

7. Серед опитаних учнів, 72,2% - 13 учнів, віддають перевагу – *спілкуванню в аудиторії*. (Рис. 2.25.).

Лише 27,8% - 5 учнів, прагнуть – *електронного спілкування (дистанційного навчання)*. (Рис. 2.25.).

Отже, як ми можемо побачити, значно більше учнів (72,2%) віддають перевагу особистому спілкуванню в аудиторії, що свідчить про важливість фізичної присутності та інтерактивного спілкування у класі для більшості з них. Водночас є певна кількість учнів (27,8%), які віддають перевагу дистанційному спілкуванню, що може бути корисно для розуміння потреб різних учнів щодо методів навчання.

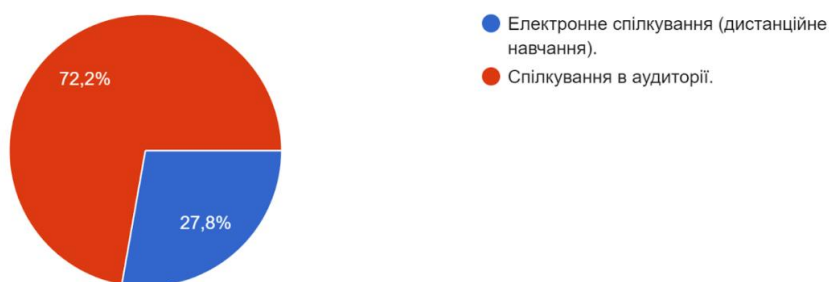

Рис. 2.25. Діаграма відповідей учнів на питання: «Які методи комунікації "Викладач - Учень" для Вас є найбільш зручними?»

8. На (рис. 2.26.), можемо побачити відповіді на питання, які надали нам учні. Результати ми одержали наступні:

66,7% - 12 учнів, виділили що основними принципами в комунікації між учнем і педагогом є: *діалог – взаємодія – взаємоповага*.

27,8% - 5 учнів, обрали основними принципами в комунікації між учнем і педагогом - *доброзичливість і позитивне ставлення*.

5,6% - 1 учень, обрав основним принципом в комунікації між учнем і педагогом - *принципи соціального партнерства (рівність сторін,*

добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Основним принципом комунікації між учнем і педагогом, за думкою більшості учнів, є діалог, взаємодія та взаємоповага, що підкреслює важливість відкритої комунікації у навчальному процесі. Однак є також учні, які звертають увагу на доброзичливість і позитивне ставлення, що вказує на потребу створення комфортної атмосфери для ефективного навчання. Принципи соціального партнерства, хоча й важливі, не є головними для більшості учнів.

Рис. 2.26. Діаграма відповідей учнів на питання: «Які з нижче наведених принципів в комунікації між учнем і педагогом є основними?»

Цим анкетуванням ми перевірили компетентну компетентність учнів в початковому процесі. Та виявили успішну комунікацію викладача з учнями: якою є використання для комунікації технічних засобів (мультимедійні та інтерактивні дошки) на уроках художнього проєктування виробів; визначили що для найбільш ефективної комунікації викладача з учнем є спілкування в аудиторії; з'ясували що саме на уроках художнього проєктування виробів, найбільше відбувається формування умінь спілкування; визначили що викладач завжди повинен дотримуватись норм спілкування з учнем; виявили що комунікативні уміння які мають бути між викладачем та учнем – це уміння бути відкритим у взаємодії. Мета педагогічного експерименту була досягнута.

Висновки до розділу 2

Експериментальна робота сформована на перевірку комунікативної компетентності. Були досліджені ефективні методи та методичні прийоми, які мають вплив на розвиток комунікативних навичок у учнів. Аналіз показав, що активні навчальні методи, такі як рольові ігри, групові дискусії та проєкти, значно підвищують рівень учнів і їх здатність до ефективної комунікації.

Запропоновані нами приклади завдань для формування комунікативної компетентності під час вивчення теоретичної частини предмету, такі як обговорення актуальних тем, аналіз кейсів та презентації, дозволяють учням не лише засвоювати нову інформацію, а й практикувати її вживання в реальних комунікативних ситуаціях.

Результати експерименту підтвердили, що систематичне використання різноманітних методів формування комунікативних навичок є ключовим чинником у розвитку комунікативної компетентності учнів. Це, в свою чергу, має позитивний вплив на їхню академічну успішність та готовність до професійної діяльності. Подальші дослідження в цій сфері можуть допомогти в удосконаленні навчальних програм та підходів, що сприятимуть ще більшій ефективності комунікації в освітньому середовищі.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі нами було розглянуто тему на підставі теоретичної складової та аналізу проведеної нами експериментальної роботи. Дослідження полягало в аналізі теоретичної частини та проведення педагогічного експерименту.

Результатом проведеного дослідження є виконання завдання:

1. У процесі дослідження було здійснено аналіз наукової літератури, яка висвітлює основні аспекти формування комунікативної компетентності учнів закладів професійної освіти. Це дозволило виявити ключові підходи, методи та педагогічні умови, що сприяють розвитку комунікативних навичок.

2. Комунікативна компетентність є ключовим компонентом успішної діяльності особистості в різних сферах життя, включаючи професійну, соціальну і міжособистісну. Вона забезпечує ефективну взаємодію, дозволяє будувати довірливі стосунки, сприяє розвитку лідерських якостей. Формування цієї компетентності є важливим завданням у навчальному процесі, особливо в професійно-технічних навчальних закладах, де учні повинні отримати не тільки технічні навички, але й здатність ефективно спілкуватися в умовах професійної діяльності.

3. Педагогічні умови, які сприяють ефективному формуванню комунікативної компетентності учнів професійної освіти, включають активне використання інтерактивних методів навчання, застосування сучасних технологій. Ці умови дозволяють учням розвивати не тільки технічні знання, але й важливі комунікативні навички які необхідні.

4. Під час проходження переддипломної практики нами було розроблено приклади завдань для формування комунікативної компетентності під час вивчення теоретичної частини предмету: «Художнє проєктування виробів»:

- Робота в парах. *Наприклад* : учні можуть обрати один з виробів які наведені для обговорення, починають обговорювати його характеристики та функціональні здібності. Після проведення обговорювання, кожна пара презентує свої аналізи обговорення, це може відбуватись як запис в

зошиті, розробка презентації в якій представлять свої аналізи обговорення, також існує варіант презентувати свої обговорення перед групою.

- Мозковий штурм. *Наприклад*: викладач ставить запитання: «Які кольори найчастіше асоціюються з романтичним стилем?», учні відповідаючи, формулюють ідеї, які потім обговорюють на уроці.
- Групова дискусія. *Наприклад*: організовуємо обговорення на тему: «Тенденції у художньому проектуванні». Учні можуть висловити свої думки.
- Презентація проєкту. *Наприклад*: учні або група учнів підготували презентацію свого проєкту, захистивши свою роботу, свій проєкт. Під час захисту розвиваються навички публічного виступу і вміння аргументувати свої рішення.
- Рольові ігри. *Наприклад*: учні уявляють себе у різних ролях (дизайнерами, клієнтом, стилістом та і т. д.), та можуть відтворити процес співпраці та переговорів під час створення виробів.
- Кейс-стаді. *Наприклад*: ми запропонували учням розглянути деякі дизайнерські кейси, після ми обговорюємо. Які саме комунікативні стратегії можуть бути використані для просування виробів.
- Написання есе. *Наприклад*: учні пишуть есе, це допомагає розвинути навички письмових виражень думок.

Ці завдання можуть сприяти розвитку комунікативних навичок, творчого та критичного підходу

5. Анкетування учнів є ефективним для зворотного зв'язку і дозволяє здійснити об'єктивний аналіз навчального процесу. Завдяки цьому можна покращити організацію та методику навчання, краще відповідати на потреби учнів і створити більш комфортні умови для їхнього навчання та розвитку.

Педагогічні умови формування комунікативної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів мають комплексний характер і включають організаційні, методичні, психологічні та соціальні компоненти.

Забезпечення цих умов сприяє всебічному розвитку учнів, що дозволяє не лише формувати професійні навички, але й успішно взаємодіяти в сучасному професійному середовищі, де ефективна комунікація є ключовим фактором для досягнення успіху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук О. М. Дидактична компетентність майбутнього вчителя математики як основа готовності до реалізації професійної діяльності. Науково фахове видання *"Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах"*. Запоріжжя 2020. Т. 1. С. 132-136. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/70/part_1/26.pdf (дата звернення 04.09.2024)
2. Бабій Г. В. Професійне спілкування інженера з програмного забезпечення: дефініційний аналіз. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія «Педагогіка і психологія». Україна. 2012. Вип. 37. Ч. 1. С.230–237.
3. Берестенко О. Г. Дистанційний курс з культури професійного спілкування. Україна. 2010. С. 184. URL: <https://studfile.net/preview/5226589/page:10/> (дата звернення 04.09.2024)
4. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача. Навч. посіб. КНЕУ. Київ. 2005. С. 336.
5. Вдовичин Т. Я. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов для забезпечення навчального процесу майбутніх фахівців у педагогічному університеті. Київ. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/1135/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D0%92%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8F.pdf (дата звернення 17.09.2024)
6. Внукова О. М. Формування комунікативної майстерності майбутніх інженерів-педагогів. Scientific Journal Virtus, April №6. Київ. 2016. С. 109-113. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2786/5/Vnukova%20O.M..pdf> (дата звернення 17.09.2024)

7. Головань М. С. Компетенція і компетентність досвід теорії, теорія досвіду. 2008. С.23-30. [URL:https://core.ac.uk/download/pdf/324272272.pdf](https://core.ac.uk/download/pdf/324272272.pdf) (дата звернення 08.10.2024)
8. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2011. №8. С. 224-233. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/58463> (дата звернення 08.10.2024)
9. Гуцан Т. Г. Педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів економіки до профільного навчання старшокласників. Харків. 2009.
10. Дрозд Т. М. Комунікативна компетентність вчителя: теорія і практика. Науково-методичний посібник. Вінниця. 2013. С. 124.
URL:<https://mmk.edu.vn.ua/uploads/images/articles/krok/2017-2018/Komunikazijna%20kompetentnist.pdf> (дата звернення 15.09.2024)
11. Єрема О. М. Формування комунікативної компетенції майбутнього вчителя початкової школи засобом тренінгу. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. URL: <https://studbase.kubg.edu.ua/article/2273> (дата звернення 15.09.2024)
12. Задніпровська А. Живе Діло. Блог. Як розвинути комунікативні навички. Стаття. 2019. URL: <https://zhyvoedelo.com/ua/news/kak-razvit-kommunikativnye-navyki> (дата звернення 23.09.2024)
13. Зінченко В. Стилi педагогiчного спiлкування. *Шкiльний свiт*. 2012. №2. С. 1-4.
14. Колодяжна А. В., Остапчук Ю. Ю. Особливості педагогічної комунікації та спілкування в педагогічній діяльності. *In The 3th International scientific and practical conference "Scientific achievements of contemporary society" (October 10-12, 2024) Publishing House London, Great Britain. 2024 . С. 378-382.*
URL:<https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/SCIENTIFIC-ACHIEVEMENTS-OF-CONTEMPORARY-SOCIETY-10-12.10.24.pdf> (дата звернення 14.10.2024)

15. Колодяжна А. В., Остапчук Ю. Ю. Психолого-педагогічні проблеми спілкування студентів і викладача. VII International Scientific-Practical Conference. 19 October 2023. Kyiv, Ukraine. С. 371. URL: <https://drive.google.com/file/d/1uVIHZtbbrZbEnRQo8z8vxmxwbiwjSv1G/view> (дата звернення 15.10.2024)

16. Комунікативні уміння й навички. Простір психологів. 2023. URL: <https://psychology.space/psypedia-post/komunikatyvni-uminnya-j-navychky/> (дата звернення 15.10.2024)

17. Костолович Т. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів Української мови і літератури у процесі навчання фонетики й орфоєпії : дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Рівненський держаний гуманітарний університет. Рівне, 2019. 280 с.

URL: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26901/1/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%9D%D0%90%D0%99%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%A8%D0%90%20\(3\).pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26901/1/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%9D%D0%90%D0%99%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%A8%D0%90%20(3).pdf) (дата звернення 15.10.2024)

18. Кручек В. А. Формування комунікативних умінь студентів вищих аграрних закладів освіти в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2004. С. 136.

19. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник. Знання-Прес. Київ. 2003. С. 425.

20. Лейко С. В. Поняття «Компетенція» та «Компетентність»: теоретичний аналіз. 2013. С. 128-135.
URL: https://kulbabska.com/images/catalog/pdf/students/5_kurs/lejko_s_v.pdf (дата звернення 10.10.2024)

21. Максимець О. М. Формування мовнокомунікативних навичок у процесі підготовки майбутніх фахівців. 2022. С. 181-186. URL: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2022/84/32.pdf> (дата звернення 17.10.2024).

22. Маслова В. А. Професійно-педагогічна комунікація як умова розвитку комунікативних можливостей педагога. Ужгород. 2021. URL: <http://psy-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/psy/article/view/34/132> (дата звернення 09.09.2024)

23. Методи комунікації зі студентами, інструменти зворотного зв'язку. засіданні методичної ради Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В.О.Сухомлинського. 2022. С.6.

URL: http://opk.org.ua/Docs/Metody_komunikacii.pdf (дата звернення 16.10.2024)

24. Невербальна комунікація. 2010. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/9851/> (дата звернення 14.10.2024)

25. Оліщук О. Ю. Формування інформаційно-комунікативної компетентності учнів на уроках інформатики шляхом використання сучасних інформаційних технологій. 2022. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-informaciyno-komunikativno-kompetentnosti-uchniv-na-urokah-informatiki-286161.html> (дата звернення 16.10.24).

26. Остапчук Ю. Ю., Білянська М. М. До питання комунікації учасників освітнього процесу в закладі вищої освіти технічного спрямування. Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Глухів. 9 травня 2024р. Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024. С. 110-112.

URL: http://tpgnpu.ho.ua/images/kafedra_TPO/2023-2024/konf_09-05-2024/Zbirnyk%20materialiv%20Tehno%20osv%20Hlukhiv%202024.pdf (дата звернення 14.10.2024)

27. Остапчук Ю. Ю., Білянська М. М. Професійно-педагогічне спілкування як одна із форм взаємодії між учасниками освітнього процесу. VIII International Scientific-Practical Conference. 17 October 2024. КНУТД. Kyiv, Ukraine.

28. Педагогічна комунікація: практикум для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» освітнього ступеня магістр / укладач О. М. Фенцик. Мукачево: вид-во МДУ, 2019. 162с. URL: <http://dspace->

ces.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3252/1/Fencik_Pedagogical_communication.pdf (дата звернення 02.09.2024)

29. Педрада платформа освіта. Налагодження професійно педагогічного спілкування. 2024. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/21-nalagodzhuyemo-efektivne-pedagogichne-spilkuvannja> (дата звернення 08.10.2024)

30. Петрух Р. Б. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів вищого аграрного навчального закладу. Міжнар. студент. науково-практичної конф. «Наукові дослідження молоді у вирішенні актуальних проблем аграрного сектора України». 23-24 лютого 2012. Київ-Ніжин. С. 439. URL: http://nati.org.ua/docs/zbirnik_001.pdf (дата звернення 14.10.2024)

31. Пехота О. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посіб. Київ. 2005. С. 240.

32. Пищик О. В. Комунікативні особливості особистості. *Електронний навчально-методичний комплекс*. 2020. URL: <https://chcptucourse.pp.ua/page11.html> (дата звернення 14.10.2024)

33. Ракович В. В. Педагогічні умови формування професійної самооцінки у майбутніх викладачів образотворчого мистецтва. Том 1 № 61 (2012): Збірник наукових праць "Педагогічні науки". 2012. С. 296-300. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/2992/2730> (дата звернення 14.10.2024)

34. Робоча програма навчальної дисципліни «Комунікація у професійній діяльності». Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця. Харків, 2016. 58с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/13884/1/2016-%20%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%A2%20%D0%90%2C%20%D0%94%D1%83%D0%B1%D1%86%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9E%20%D0%92.pdf> (дата звернення 22.10.2024)

35. Руденко Л. А., Дегтярьова Г. С. Теоретичні та методичні основи розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери

обслуговування :навчально-методичний посібник. Педагогічна думка. Київ. 2010. С. 192.

36. Савенкова Л. О. Професійне спілкування менеджера : структура, функції, генезис. Наукові праці МДГУ імені П. Могили. Педагогічні науки. Миколаїв: В-во МДГУ імені П. Могили, 2005. Вип. 29. Т.42. С. 184.

37. Середницька Г. В. 36. розр. уроків Людина і світ: 11 клас: Опорні конспекти. Київ. 2012. С. 176. URL: <https://uahistory.co/compendium/serednicka-human-world-11-class-opornii-konspekt/36.php> (дата звернення 22.10.2024)

38. Симонова Л. М. Професійна компетентність викладача як запорука якісної підготовки кваліфікованих робітників. Педрада. Чернівці. 17.05.2021. URL:<https://licey-cv.com/profesiyna-kompetentnist-vykladacha-iak-zaporuka-iaakisnoi-pidhotovky-kvalifikovanoho-robitnyka/> (дата звернення 15.10.2024)

39. Складові комунікативної компетентності педагога. 2020. URL: <https://osnova.com.ua/skladovi-komunikativnoi-kompetentnosti-pedagoga/?srsltid=AfmBOoqhWXGDOGDH5VhwfUm3fHDXGfL1g6kqsfcM6Ma9MRezI8u4l49> (дата звернення 21.10.2024)

40. Спілкування: вербальна комунікація. 2011. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/14599/> (дата звернення 14.10.2024)

41. Стандарт першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності. 013 «Початкова освіта». Київ. 2016. С. 47.

42. Тлумачний словник філософських термінів. Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка». 2009. С. 264.

43. Товканець Г. В., Кирлик О. В. Комунікативний самоконтроль як компонент професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. 36. тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. 13-14 травня 2021. Мукачево : МДУ, 2021. - С.224-226.URL:http://dspaces.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8152/1/Communicative_%20selfcontrol_%20as%20_a%20_component%20_of_%20professional_%20co

[mpetence %20of %20the %20future%20 primary%20 school%20teacher.pdf](#)

(дата звернення 16.10.2024)

44. Тур О. М. Методи формування комунікативної компетентності учнів як важливої умови ефективної презентації їхньої науково-дослідницької діяльності. Наукові записки Малої Академії науки України 2. Україна. 2023. С. 80-87. URL:

<https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/14967/1/31.%D0%A2%D1%83%D1%80%20%D0%9E.%D0%9C.%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%20%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97%20.pdf> (дата звернення 01.10.2024)

45. Тур О. М. Теоретичні і методичні засади формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в процесі професійної підготовки : дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, МОН України. Харків. 2019. С. 511.

URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/2019/10/dis_Tur.pdf (дата звернення 17.10.2024)

46. Фрумкіна А. Л. Формування педагогічної компетентності майбутніх викладачів / А. Л. Фрумкіна, О. Г. Видишева // Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Т. 1. – С. 636-639.

URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5f04fd12-aa56-4603-a4a3-a5ac5cffdcee/content> (дата звернення 14.10.2024)

47. Хриков Є. М. Педагогічні умови в структурі наукового знання. Шлях освіти. 2011 № 2. С. 11-15.

URL:<https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2797/ped.umo-vi.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 14.10.2024)

48. Швець Н. С. Формування комунікативних вмінь у майбутніх фахівців спеціальності «Управління персоналом». Запоріжжя, 2020.

49. Янишин О. К. Формування комунікативних умінь майбутніх документознавців засобами медіаосвітніх технологій : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04. Київ. 2011.С. 289.

50. Ящук С. Етапи формування професійно-педагогічної компетентності магістра технологічної освіти у процесі фахової підготовки. Educational Dimension 43.2014: С.119-123.

51. Ivashkiv Kateryna. Розвиток комунікативних умінь вихователя дошкільного закладу. 2021. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-rozvitok-komunikativnih-umin-vihovatelya-doshkilnogo-zakladu-269884.html> (дата звернення 16.10.2024)

52. People force. Компетентність. 2021. URL: <https://peopleforce.io/uk/hr-glossary/competency> (дата звернення 16.10.2024)

Анкетування

Шановні учні!

З метою проведення дослідження, прошу вас дати відповіді на запитання, на тему: **«Як налагодити комунікацію професійному педагогу з учнем».**

Анкетування є анонімним.

Ваша щирість важлива для нас.

1. На вашу думку, що таке спілкування?

- Це передача інформації у будь-якій формі від однієї особи до іншої безпосередньо або за допомогою засобів зв'язку будь-якого типу.
- Це складний процес взаємодії між людьми, що полягає в обміні інформацією, а також у сприйнятті і розумінні партнерами один одного.
- Це різноманітні контакти між людьми, зумовлені потребами спільної діяльності, здатність людини говорити, висловлювати свої думки.
- *Ваша відповідь...*

2. Чи часто на уроках «Художнє проєктування виробів», викладач використовує для комунікації технічні (мультимедійні, інтерактивні дошки та ін.) засоби?

- Досить часто
- Рідко
- Не використовує

3. Чи постійно викладач повинен дотримуватись норм спілкування з учнями?

- Тільки в умовах освітнього процесу (з учнями, батьками, колегами).
- Завжди повинен.
- Не знаю.
- Важко відповісти.

4. Чи погоджуєтесь Ви з думкою, що мовлення є візитівкою людини?

- Так
- Ні
- Частково
- Важко відповісти
- *Ваш варіант...*

5. Які комунікативні уміння мають бути між викладачем та учнем?

- Уміння бути відкритим у взаємодії.
- Уміння володіти своїм настроєм.
- Уміння спілкуватись.
- *Ваш варіант...*

6. Заняття з яких навчальних предметів найбільше сприяють формуванню уміння спілкування?

- Матеріалознавство;
- Художнє проектування виробів;
- Основи креслення;
- Рисунок;
- Основи конструювання виробів;
- Основи технології виробів;
- Живопис;
- *Ваш варіант...*

7. Які методи комунікації "Викладач - Учень" для Вас є найбільш зручними?

- Електронне спілкування (дистанційне навчання).
- Спілкування в аудиторії.
- *Ваш варіант...*

8. Які з нижче наведених принципів в комунікації між учнем і педагогом є основними?

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей);
- *Ваш варіант.*

Критерії оцінювання знань учнів:

(за 5-ти бальною системою)

«5» – знання учня, є глибокими міцними, узагальненими, системними; учень вміє застосовувати знання творчо, його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію;

«4» – учень знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язки між ними, а також самостійно засвоює знання в стандартних ситуаціях, володіє аналізом, узагальненням тощо, вміє робити висновки, виправляти допущені помилки, відповідь учня повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй бракує власних суджень;

«3» – учень розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточністю дати визначення понять, з допомогою викладача здатний аналізувати, порівнювати, узагальнювати та робити висновки;

«2» – учень може розрізняти об'єкт вивчення і відтворити деякі його елементи (фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; з допомогою викладача виконує елементарні завдання).

«1» – учень не повною мірою розібрався в новій темі, це вказує на найнижчий рівень виконання або досягнення певного показника в системі оцінювання, у багатьох випадках це означає, що результат або робота не відповідають мінімальним вимогам або стандартам, встановленим для завдання чи тесту.

Шановні учні!

Для закріплення здобутих знань хочемо запропонувати Вам гру «Вказати вид одягу». У грі необхідно уважно розглянути одяг, та дати відповідь який це вид одягу.

Правильна відповідь оцінюється 1 балом, відсутність відповіді 0 балів. Карток всього 5 шт. Заробити можна загалом 5 балів. Успіху!

Гра «Вказати вид одягу»

Картка № 1

Тема: «Класифікація сучасного одягу»

Гра «Вказати вид одягу»

Картка № 2

Тема: «Класифікація сучасного одягу»

Гра «Вказати вид одягу»

Картка № 3

Тема: «Класифікація сучасного одягу»

Гра «Вказати вид одягу»

Картка № 4

Тема: «Класифікація сучасного одягу»

Гра «Вказати вид одягу»

Картка № 5

Тема: «Класифікація сучасного одягу»

Презентація до теми уроку: «Класифікація сучасного одягу»

Предмета: «Художнє проектування виробів»

Тема уроку: «Класифікація сучасного одягу»

Студентка
Остапчук Юлія

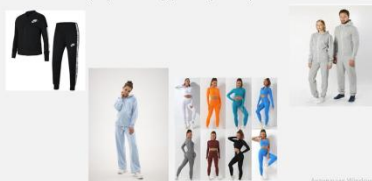
Тема уроку: «Класифікація сучасного одягу»

Навчальна мета: визначити які є види одягу, розібрати кожен вид одягу, які є класи побутового одягу.

Побутовий одяг – це одяг для носіння в різних побутових і суспільних умовах; це повсякденний костюм для роботи, парадний костюм для носіння на різні видовищі й культурні заходи, а також костюм для відпочинку. До цього класу відносяться білизна, костюмно-платтєвий та верхній одяг, головні убори, рукавиці та рукавички, панчохи та шкарпетки:

Спортивний одяг – це найбільш необхідний вид костюма, що надає людині характер підтягнутості й зібраності (на службу, роботу, навчання). Він повинен максимально відповідати ситуації в якій буде використовуватись

Виробничий одяг поділяється за видами виробництва (він може бути захисний або символічний):

- Спеціальний – це одяг для захисту людини від шкідливого впливу навколишнього середовища;

- Технологічний – для захисту предметів від людини. Використовується для різних лабораторій, майстерень, тощо.

- Формений одяг (відомчий) – це одяг військових, учнів, одяг різних спортивних клубів, залізничників, в аеропорті, готелі тощо.

Верхні вироби – піджаки, жакети, пальто, плащі, куртки й інші види одягу, призначені для носіння в прохолодну пору року

Легкі вироби – плаття, блузи, сорочки, спідниці, штани, тощо, ті види одягу, які носяться або в теплу пору року, або під верхніми виробами

Натільні вироби – види одягу, які одягаються безпосередньо на тіло людини, тобто білизна, нічні сорочки, піжами, тощо

Автори: Оксана Шинкаренко
Тема: Білизна
Тема: Білизна

Корсетні вироби – ті види білизни, які допомагають додати тілу певні параметри й форму, до них відносяться бюстгальтери, грації, корсети, тощо

Автори: Оксана Шинкаренко
Тема: Білизна
Тема: Білизна

Головні убори – особливий вид швейних виробів, які є аксесуарами, тобто доповненнями одягу

Автори: Оксана Шинкаренко
Тема: Білизна
Тема: Білизна

Дякую за увагу)

Презентація до теми уроки: «Різновиди капсул жіночого гардеробу»

Предмет: «Художнє проєктування виробів»

Тема уроку:
«Різновиди капсул жіночого гардеробу»

Студентка
Остапчук Юлія

Тема уроку: «Різновиди капсул жіночого гардеробу»

Навчальна мета: з'ясувати що таке капсула, які є важливі фактори створення капсульного гардеробу, з'ясувати що входить до капсули спортивного одягу, вечірнього одягу, повсякденного (домашнього) одягу та професійна капсула.

Автори: Оксана Шинкаренко
Тема: Білизна
Тема: Білизна

Капсула – це група з 5-8 предметів одягу, які ідеально поєднуються один з одним та які можна комбінувати між собою.

Капсульний гардероб – набір ретельно підібраних і якісних предметів одягу – від 6 до 12, з яких можна скласти 10–15 комплектів. Особливість капсули – усі речі мають поєднуватися між собою.

Автори: Оксана Шинкаренко
Тема: Білизна
Тема: Білизна

ОСНОВНА ПАЛІТРА. ПАЛІТРА КОЛЬОРІВ ТА ПРИНТИ

Capstyle wardrobe
BASIC PALETTE

Capstyle wardrobe
COLOR PALETTE AND PRINTS

Автори: Оксана Шинкаренко
Тема: Білизна
Тема: Білизна

Капсула професійна

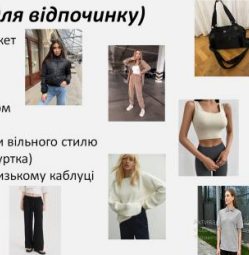
- Піджак
- Спідниця до піджака
- Яскравий піджак
- Яскрава спідниця
- Плаття
- Пальто класичного крою
- Кейс
- Сумка
- Туфлі на високому каблучці
- Туфлі на середньому каблучці
- Рукавички, пояс, парасоль
- Легкий шарф
- Прикраси

Автори: Оксана Шинкаренко
Тема: Білизна
Тема: Білизна

Капсула спортивного одягу (для відпочинку)

- Повсякденний жакет
- Светр
- Світла майка
- Спідниця
- Спортивний костюм
- Теніска
- Джинси або штани вільного стилю
- Коротке пальто (куртка)
- Закриті туфлі на низькому каблучці
- Відкриті туфлі
- Містка сумка
- Пояс
- Прикраси

Автори: Оксана Шинкаренко
Тема: Білизна
Тема: Білизна

УДК 159.9

**АНАЛІЗ ВІКОВИХ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

Остапчук Юлія Юрївна

студентка

Колодяжна Алла Володимирівна,

к.психол.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Анотація: Розуміння того, як вікові особливості студентської молоді впливають на спілкування та комунікативну поведінку, має вирішальне значення для ефективної взаємодії в закладах вищої освіти. Комунікаційні навички студентської молоді відіграють значну роль у формуванні їхнього академічного досвіду та ефективної взаємодії. У статті розглянуто різні комунікаційні уподобання студентської молоді за віком та вплив комунікаційної технологічної орієнтації на академічну успішність.

Ключові слова: студентська молодь, вікові особливості, комунікативна поведінка.

Вплив віку на комунікативні особливості є важливим фактором, який слід враховувати для розуміння того, як люди взаємодіють і спілкуються. У міру того, як люди дорослішають, їхні комунікаційні уподобання та використання технологій можуть змінюватися, впливаючи на те, як вони взаємодіють з іншими. Вікові зміни в стилях спілкування та технологічних перевагах підкреслюють важливість розгляду віку як детермінанти комунікаційної поведінки.

Стосунки всередині студентського колективу є поєднанням багатьох факторів. Аналізуючи роботи М. Ю. Красовицького щодо впливу на характер цих взаємовідносин, можна виділити наступні чинники: соціальний статус

даного регіону, домінуючі характеристики соціальних відносин, культурні та релігійні цінності, звичаї та традиції спілкування; традиція стосунків між студентами в конкретному вищому навчальному закладі, що виникає іноді спонтанно поза впливом викладання, або в результаті педагогічної стимуляції; особистісні якості, інтелектуальний рівень, духовність потенціал, інтереси та прагнення, особистий попередній досвід стосунків у групах, родинах та середовищі; прагнення до самоствердження та самовираження в групах на основі свого виховання та культури; задоволеність кожного своїм становищем у групі; об'єктивні соціальні чинники, які існують в умовах навчально-виховного процесу і не можуть бути усунені чи замінені [1].

Другий період юності, на який припадає студентський вік, має специфічні закономірності й являє собою важливий етап у розвитку особистості. У цей період відбувається становлення фахівця, формування його світогляду, ідеалів, переконань. Студентські роки для молодої людини слід розглядати не тільки як підготовку до майбутньої професійної діяльності, але й як першу сходинку до зрілості. У юнацькому віці відбувається оновлення мотивів, розширюється коло спілкування і його цілі. При цьому втрачає пріоритет внутрішньогрупове спілкування з однолітками, посилюються контакти з особами протилежної статі. В цей період людина визначає свій майбутній життєвий шлях, оволодіває професією і починає пробувати себе в різноманітних галузях життя; самостійно планує свою діяльність і поведінку, активно відстоює самостійність суджень і дій. Також у цьому віці складається світогляд, етичні і естетичні погляди на основі синтезу багатьох знань, життєвого досвіду, самостійного розуміння і практичних дій [5].

Студентський вік характеризується також прагненням самостійно й активно обирати певний життєвий стиль та ідеал, що відповідає умовам соціалізації, згідно з якими індивід повинен відігравати активну роль. Отже, вивчення особливостей студентської молоді, зокрема вікових і комунікативних особливостей, дає цінну інформацію про її навчальний шлях і загальний розвиток. Вікові особливості впливають на соціальний та академічний досвід

студентів, тоді як навички ефективного спілкування є важливими для їх успіху. Визнаючи взаємозв'язок між віком і комунікативними характеристиками, викладачі та дослідники можуть краще підтримувати студентську молодь у її навчанні та створювати сприятливе навчальне середовище для її зростання та досягнення [2, 5].

Досліджуючи комунікативні особливості студентської молоді, помітно, що вона використовує різноманітні канали комунікації, особливо цифрові платформи, для спілкування зі своєю віковою категорією [3, 4]. Відомо, що студентство використовує онлайн-можливості для зміцнення значущих стосунків і взаємодій, таких як програми обміну повідомленнями та соціальні медіа-платформи. Простота використання, візуальна привабливість і миттєва природа цифрових комунікаційних інструментів роблять їх особливо привабливими для молоді, яка виросла в технологічному світі [4]. Розуміння того, як студентська молодь спілкується та взаємодіє, дає цінну інформацію про її соціальну динаміку.

Технологічна орієнтація студентської молоді може мати значний вплив на її успішність. Дослідження показали чіткий зв'язок між використанням комунікаційних технологій і академічною успішністю. Цифрові інструменти дозволяють студентам отримувати доступ до великої кількості інформації, проводити розвідки та ефективніше співпрацювати з однолітками. Однак поширене використання соціальних мереж і програм для обміну повідомленнями також може відволікати увагу та негативно впливати на навички до навчання. Студентам може бути важко зосередитись і визначити пріоритети своїх навчальних обов'язків перед обличчям постійних сповіщень і онлайн-спокус [3, 4].

Розуміння студентських комунікативних уподобань і комунікаційних технологій поширюються на ефективну комунікацію в навчальних закладах. Викладачам важливо розрізняти різноманітні стилі спілкування студентів і враховувати їх, щоб сприяти створенню ефективного навчального середовища. Адаптувавши методи навчання до включення як цифрових, так і традиційних

комунікаційних підходів, викладачі можуть краще взаємодіяти зі студентами та сприяти змістовній взаємодії. Заохочення збалансованого використання методів спілкування може допомогти студентам розвинути основні навички спілкування, одночасно використовуючи переваги комунікативних технологій для академічних цілей. Застосовуючи збалансований підхід, що поєднує цифрові та традиційні методи спілкування, викладачі повинні створювати динамічні освітні умови, які задовольняють мінливі потреби студентської молоді в сучасному технологічному світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Карплюк, С.О. Проблема соціальних взаємин в студентських колективах академічних груп вищих навчальних закладів. *Науковий пошук молодих дослідників: Збірник наукових праць* / За ред. канд. педагог. наук Єремєєвої В.М. Випуск 2. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. С. 113-117.
2. Колодяжна, А. В. Спілкування, поведінка і довіра в освітній діяльності. In: *The 5th International scientific and practical conference "Science, innovations and education: problems and prospects"* (December 8-10, 2021) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2021. 1068 p. 2021. p. 611.
3. Макаров, З. Ю., Момот, А. В., Демченко, О. М. (). Оцінювання впливу чат-бесід на залученість та успішність здобувачів вищої освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2024 (5). <https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.04.29.07>
4. Остапенко, Г. Інформаційно-комунікаційне середовище мережі Інтернет як засіб соціалізації студентської молоді. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 1. С. 41-44.
5. Сорочан, Т.В. Особливості міжособистісного спілкування студентської молоді. *Збірник наукових статей за матеріалами Всеукраїнської конференції «Актуальні проблеми гуманітарно-правових наук»* (Березень 2018 р.) Відп. ред. К.В.Ніколенко. Кривий Ріг: ДонНУет, 2018. С. 73-74.

CERTIFICATE

is awarded to

Ostapchuk Yulia

for being an active participant in
XI International Scientific and Practical Conference

**“GLOBAL SCIENCE:
PROSPECTS AND INNOVATIONS”**

24 Hours of Participation

(0,8 ECTS credits)

LIVERPOOL

20-22 June 2024

sci-conf.com.ua

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА (УКРАЇНА)
 НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
 ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
 ВІДДІЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ НАПН
 УКРАЇНИ СІЛЕЗЬКА АКАДЕМІЯ (ПОЛЬЩА)
 АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК ВИЩОЇ ШКОЛИ УПРАВЛІННЯ
 ТА АДМІНІСТРАЦІЇ В ОПОЛЕ (ПОЛЬЩА)
 УНІВЕРСИТЕТ НІГДЕ ОМЕР ХАЛІСДЕМІР (ТУРЕЧЧИНА)
 УНІВЕРСИТЕТ АФЙОН КОДЖАТЕПЕ (ТУРЕЧЧИНА)
 ГАМБУРЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК
 (НІМЕЧЧИНА) УНІВЕРСИТЕТ КОМЕНСЬКОГО (СЛОВАЧЧИНА)
 МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК У ЛОМЖІ
 (ПОЛЬЩА)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**ТЕХНОЛОГІЧНА І ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА:
 ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
 9 травня 2024 року**

Глухів – 2024

Юлія Остапчук,
 здобувачка другого (магістерського)
 рівня вищої освіти
 Київського національного університету
 технологій та дизайну

110

(м. Київ, Україна)

Марія Білянська,
 д-р пед. наук, доцент, завідувачка кафедри
 професійної освіти у сфері технологій та дизайну
 Київського національного університету
 технологій та дизайну
 (м. Київ, Україна)

ДО ПИТАННЯ КОМУНІКАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Очевидно, що комунікація в системі «викладач – студент» пов'язана з певними труднощами, пов'язаними як з особливостями особистісного сприйняття, так і з їхніми ролями в цій системі. Подолання труднощів необхідне для якісної побудови комунікативних процесів між науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти з метою підвищення якості їхньої педагогічної взаємодії. Своєчасне встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин між студентами та викладачами має свої психологічні особливості, пов'язані з індивідуальними особливостями представників цих груп [2].

Позитивне ставлення викладача до студентів засноване на повазі до їхньої особистості, тактовності й коректності у спілкуванні, що є ключовими чинниками. Для досягнення мети формування майбутнього фахівця важливо використовувати рекомендації і поради вчених, психологів та педагогів. Це допоможе забезпечити якісну підготовку студентів. Проте успішні результати будуть досягнуті лише за умови високої професійності та відповідальності викладачів, а також різноманітних методів впливу на особистість студента, що сприятиме налагодженню

доброзичливих і щирих взаємовідносин, сприятливих для ефективного спілкування в системі «викладач – студент» [3].

Комунікація між викладачем і студентами є важливим елементом успішного навчання в закладі вищої освіти і вимагає зусиль з обох боків. Ефективна комунікація сприяє створенню сприятливої атмосфери навчання, сприяє зростанню розуміння предмета і підвищує мотивацію до навчання.

Розуміння потреб студента. Передбачає врахування рівня знань студента, його індивідуальних особливостей та способів навчання.

Створення сприятливого освітнього середовища. Забезпечення відкритого, дружнього та підтримуючого середовища сприяє більш продуктивній комунікації. Студент повинен відчувати, що його думка важлива, він може вільно її висловлювати.

Використання різноманітних методів комунікації. Такими методами можуть слугувати усне наставництво, демонстрації та інтерактивні вправи. Викладачі та студенти повинні бути відкритими до зворотного зв'язку. Це дозволяє кожній стороні відчувати себе слуханою та зрозумілою.

Послідовна і зрозуміла передача інформації. Важливо, щоб викладач структурував свої матеріали та передавав їх послідовно зрозуміло. Він також повинен враховувати різний рівень знань та досвіду студентів.

Відкритість до зворотного зв'язку. Це допомагає виявляти проблеми та знайти шляхи їх вирішення. Зворотний зв'язок допомагає викладачам краще розуміти потреби та очікування студентів.

Підтримка саморозвитку студентів. Науково-педагогічний працівник має сприяти саморозвитку здобувачів вищої освіти, надаючи їм ресурси, поради та підтримку у досягненні їх професійних цілей.

Використання сучасних технологій. Такими технологіями можуть слугувати: електронні платформи для навчання дозволяючи їм працювати в групах навіть на віддаленій основі.

Чіткість і зрозумілість. Варто уникати складних технічних термінів або, якщо вони використовуються, пояснювати їх значення.

Сприяння активності студентів. Важливо стимулювати її шляхом заохочення до участі в дискусіях, вирішенні завдань та розв'язанні проблем.

Урахування індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти. Доцільно брати до уваги різницю в рівнях знань, навичок і стилів навчання серед студентів та враховувати в процесі спілкування та викладання.

Налагодження ефективної комунікації між викладачем та студентом у професійно-технічній галузі сприяє покращенню розуміння матеріалу, мотивації студентів та їхньому успішному навчанню. Покращення комунікації між викладачами та студентами може бути досягнуто шляхом проведення тренінгів з навичок спілкування для викладачів, створення форумів для обговорення питань навчання, а також використання сучасних засобів комунікації, таких як онлайн-платформи та соціальні медіа.

Список використаних джерел

1. Яценко В. В. Педагогічна майстерність викладання психолого-педагогічних дисциплін здобувачам освіти на сучасному етапі. 2021. С. 238–245. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/36725> (дата звернення: 24.04.2024).
2. Осаульчик О. Організація співпраці в системі «викладач-студент» у сучасних умовах. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. 123–126 с.
3. Колодяжна А. В. Спілкування, поведінка і довіра в освітній діяльності. *The 5th International scientific and practical conference «Science, innovations and education: problems and prospects» (December 8–10, 2021)*. CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2021. С. 611–614.

SCI-CONF.COM.UA

**SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS
OF CONTEMPORARY SOCIETY**

**PROCEEDINGS OF III INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
OCTOBER 10-12, 2024**

**LONDON
2024**

УДК 378

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА СПІЛКУВАННЯ В
ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Остапчук Юлія Юрївна

Студентка

Колодяжна Алла Володимирівна,

к.психол.н., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Анотація: У статті розглядаються комунікаційні особливості в педагогічному спілкуванні, виокремлюються особливості педагогічної комунікації та її формування, досліджуються аргументи на користь етичних взаємодій в освіті.

Ключові слова: педагогічна комунікація, педагогічне спілкування, особливості педагогічної комунікації, комунікативні вміння, етичні принципи, етичне спілкування.

Педагогічна комунікація – цілеспрямований процес взаємодії педагога зі здобувачами освіти, завданнями якого є обмін інформацією, регулювання педагогічних відносин, створення сприятливого психологічного клімату і емоційного контакту; процес, який реалізується за допомогою різних засобів комунікації. Комунікативність – професійно-особистісна якість педагога, що характеризується потребою у спілкуванні, здатністю легко вступати у контакт [3, с. 9-10].

Комунікативна взаємодія – це взаємоузгоджені та взаємообумовлені суб'єктні мовленнєво-практичні дії з метою обміну інформацією й створення найсприятливіших умов для формування особистості [4, с. 59].

Основною комунікативною метою педагога є не лише інформування чи досягнення взаєморозуміння у спілкуванні, а й ініціювання всебічного,

гармонійного розвитку здобувачів освіти [1].

Існують певні особливості педагогічної комунікації. В першу чергу, вона здійснюється в умовах освітнього процесу та передбачає індивідуальний, особистісно-орієнтований, гуманістичний підходи в процесі спілкування як окремо до кожного індивіда, так і до групи в цілому. Педагогічна комунікація ґрунтується на соціально-психологічній взаємодії, адже у ній беруть участь педагог і група або кілька груп здобувачів освіти. Також, відіграє важливу роль у формуванні динаміки спілкування між студентами та педагогами етика взаємодії. Оскільки освітній процес залежить від ефективної комунікації, етичні аспекти цих взаємодій можуть суттєво вплинути на навчальне середовище. Етичне спілкування створює позитивну атмосферу, сприяє взаємній повазі. Ще одна особливість педагогічної комунікації – спрямованість на процеси розвитку особистості та її самореалізацію [3, с. 10].

Проте розмова навколо етики в освіті має нюанси, оскільки суворі етичні принципи можуть перешкоджати відкритому спілкуванню, насаджувати культурні упередження та відволікати від основних освітніх цілей.

Етичне спілкування сприяє створенню позитивного навчального середовища, яке є необхідним для успіху в навчанні та особистого розвитку. Коли студенти відчують, що їхній внесок цінують і поважають, вони, швидше за все, братимуть активну участь в обговоренні. Така взаємодія не тільки покращує їхнє розуміння матеріалу, але й прищеплює відчуття причетності до аудиторної спільноти. Крім того, позитивна взаємодія між викладачами та студентами створює довіру, яка є основою ефективного навчання. Коли студенти довіряють своїм викладачам, вони, швидше за все, звертатимуться до них із запитаннями, сприяючи більш повному розумінню предмета. Крім того, сприятлива атмосфера покращує співпрацю та командну роботу між студентами. Групові проекти та спільне навчання переважають у осередках, де є етичне спілкування, оскільки студенти відчують мають змогу безпечно ділитися своїми ідеями та вчитися один у одного. Цей дух співпраці розвиває критичне мислення, креативність і навички вирішення проблем, які є життєво

важливими в сучасному складному світі. Таким чином, сприяння етичному спілкуванню в освітніх установах є необхідним для створення сприятливого навчального середовища [2].

Хоча суворі етичні принципи можуть ненавмисно обмежити відкритий діалог між студентами та викладачами. Страх неправильного тлумачення може перешкоджати чесним дискусіям, змушуючи студентів переосмислювати свої внески або цензурувати свої думки. Крім того, студенти можуть почуватися некомфортно, висловлюючи свою думку, якщо вони бачать, що будь-яке відхилення від етичних стандартів може призвести до непорозуміння. Такий дискомфорт може створити середовище, в якому студенти неохоче висловлюють свою точку зору. Ця напруга між дотриманням етичних стандартів і сприянням відкритому комунікаційному середовищу підкреслює складність впровадження етики в освіту. Встановлення балансу між просуванням етичної поведінки та заохоченням вільного вираження думок є важливим для підтримки освітнього процесу.

Етична поведінка в освітніх установах сприяє взаємній повазі та розумінню між усіма учасниками, що має вирішальне значення для створення інклюзивного навчального середовища. Відкрите спілкування сприяє обміну різними точками зору, дозволяючи студентам вчитися один в одного та цінувати різні точки зору. Цей обмін є важливим для розвитку навичок критичного мислення, оскільки студенти заохочуються оцінювати та оскаржувати свої переконання через шанобливий дискурс. Коли студенти та викладачі дотримуються етичних стандартів, вони сприяють культурі поваги, яка перешкоджає асоціальній поведінці та сприяє доброзичливості. Крім того, розуміння різних точок зору розвиває емпатію та соціальні навички. Коли студенти залучаються до різних точок зору, вони вчаться оцінювати складність соціальних проблем і розвивають здатність співпереживати іншим. Це розуміння не тільки збагачує їхній освітній досвід, але й готує їх до відповідального громадянства [5].

Незважаючи на переваги етичної поведінки, дуже важливо визнати, що

етичні стандарти можуть бути суб'єктивними та культурно упередженими. Різні культури можуть мати різні визначення того, що є етичною поведінкою, що призводить до потенційних конфліктів у навчальних закладах. Наприклад, практика, яка вважається етичною в одній культурі, може розглядатися як невідповідна в іншій, що викликає питання про те, чиї етичні стандарти мають переважати. Нав'язування єдиних етичних стандартів може маргіналізувати погляди меншин, створюючи середовище, в якому деякі студенти почуваються відчуженими або недооціненими. Ця маргіналізація може перешкодити розвитку дійсно інклюзивної освітньої атмосфери. Крім того, етичні дилеми можуть виникати через різні культурні контексти, що ускладнює процес встановлення загальноприйнятих етичних принципів. Таким чином, суб'єктивний характер етики в освіті підкреслює важливість сприяння діалогу навколо культурних відмінностей, одночасно прагнучи до стандартів, які поважають і шанують різноманітні погляди.

Хоча встановлення етичних принципів є важливим, надмірний акцент на етиці може відвернути увагу від основних освітніх цілей. Надмірне зосередження на етичних міркуваннях може погіршити академічний зміст, оскільки викладачі можуть відчувати тиск, щоб надати перевагу етичним дискусіям над предметною експертизою. Така зміна фокусу може підірвати головну мету освіти: передавати знання та розвивати навички критичного мислення. Незважаючи на те, що етична взаємодія має вирішальне значення в освіті, важливо підтримувати баланс, який віддає пріоритет академічному змісту поряд з етичними міркуваннями для забезпечення цілісного навчального середовища [5]. Заохочення збалансованого використання методів спілкування може допомогти студентам розвинути основні навички спілкування, одночасно використовуючи переваги комунікативних технологій для академічних цілей [1, с. 357] Педагогічне спілкування є різновидом ділового спілкування. Це комунікативна взаємодія викладача (вчителя) зі студентами (учнями), їхніми батьками й колегами, спрямована на оптимізацію освітньої діяльності. Вона передбачає встановлення педагогом контакту з аудиторією, оцінювання наявної

ситуації, пізнання учнів (чи студентів) і організацію впливу на них, обмін інформацією, переживаннями та способами дій, а також управління власною професійною поведінкою [3, с. 19].

Таким чином, формування професійно-педагогічної комунікації — це процес розвитку професійних комунікативних якостей, компетенцій і рис характеру, що сприятимуть професійній комунікативній діяльності педагога. Професійно-педагогічні комунікації — це вміння викладача орієнтуватися і використовувати особливості професійно-педагогічної комунікації, які ґрунтуються на відповідних компетентностях у певній професійній галузі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Колодяжна А. В., Остапчук Ю. Ю. Аналіз вікових та комунікаційних характеристик студентської молоді. In *The 11 th International scientific and practical conference "Global science: prospects and innovations" (June 20-22, 2024) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2024. С. 354-357*
2. Маслова В. А., Професійно-педагогічна комунікація як умова розвитку комунікативних можливостей педагога. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (3), 2021р. С. 81-85.
3. Педагогічна комунікація: практикум для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» освітнього ступеня магістр / укладач О. М. Фенцик. Мукачево: вид-во МДУ, 2019. 162с
4. Сергєєва В. Педагогічна комунікативна взаємодія в системі «учитель – учні» та її виховна цінність в умовах спільної творчої діяльності. *Педагогічний часопис Волині*. 2015. №5. С. 57–63.
5. Товканець Г. В. Соціально-педагогічна взаємодія у професійній підготовці педагога: комунікативний аспект: монографія. Мукачево: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2021. с. 170

CERTIFICATE

is awarded to

Ostapchuk Yulia

for being an active participant in
III International Scientific and Practical Conference

**“SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS
OF CONTEMPORARY SOCIETY”**

24 Hours of Participation

(0,8 ECTS credits)

LONDON

10-12 October 2024

sci-conf.com.ua

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний університет технологій та дизайну
 Кутаїський державний університет ім. Акакія Церетелі (Грузія)
 Міжнародний грецький університет (Греція)
 Ін-т нанотехнологій та перспективних матеріалів Університету Бар-Ілан (Ізраїль)
 Технологічний університет Цілу (Китай)
 Каунаський технологічний університет (Литовська Республіка)
 Технічний університет Молдови (Молдова)
 Ляйбніц-Ін-т композитних матеріалів ТУ Кайзерслаутерна (Німеччина)
 Ташкентський інститут текстильної та легкої промисловості (Узбекистан)
 Кафрельшейхський університет (Єгипет)
 Політехнічний університет Тирани (Албанія)
 Хмельницький національний університет
 Херсонський національний технічний університет
 Луцький національний технічний університет
 Мукачівський державний університет
 Львівський торговельно-економічний університет
 НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
 Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля
 Державний торговельно-економічний університет
 Київський університет ім. Бориса Грінченка
 Київський фаховий коледж прикладних наук
 Харківський фаховий коледж технологій та дизайну
 Чернівецький фаховий коледж технологій та дизайну
 Львівський фаховий коледж індустрії моди
 Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж НУВГП

Тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції текстильних та фешн-технологій **KyivTex&Fashion**

19 жовтня 2023 року

Київ 2023

УДК 316.6

АЛЛА КОЛОДЯЖНА, ЮЛІЯ ОСТАПЧУК

Київський національний університет технологій і дизайну,
Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ І ВИКЛАДАЧА

Мета. Визначення психологічних засад взаємодії «викладач-студент» у контексті освітнього процесу.

Ключові слова: вища освіта, освітній процес вищих навчальних закладів, комунікація, сприйняття, взаємодія.

Постановка завдання. Система сучасної вищої освіти потребує високо професійних кадрів, які здатні якісно вирішувати проблеми побудови взаємовідносин у ЗВО для повного розкриття їх особистісного та професійного потенціалу, що є необхідним для підготовки компетентних фахівців у різних сферах діяльності. У цьому контексті психологія взаємодії студентів і викладачів відіграє важливу роль, оскільки саме якісна комунікація між викладачами ЗВО та студентами цих навчальних закладів може забезпечити вирішення повного спектру питань, пов'язаних із засвоєнням навчальної програми та формуванням професійних компетентностей майбутніх фахівців.

Методи досліджень. Для виконання постановленого завдання було використано методи аналізу наукових джерел, синтезу, узагальнення отриманих результатів.

Результати досліджень. Проблемі педагогічного спілкування присвячена значна кількість досліджень, аналіз яких виявляє декілька аспектів в її вивченні. Перш за все це визначення структури і умов формування комунікативних умінь педагога (В.А. Кан-Калік, Ю.М. Смельянов, Г.А. Ковальов, О.О. Леонтьєв тощо). У цьому аспекті отримали розвиток методи активного соціального навчання (АСН). Іншим напрямом є дослідження проблеми взаєморозуміння між педагогами і учнями (О.О. Бодальов, С.В. Кондрат'єва тощо). Вони мають дуже велике значення тому, що контакт можливий тільки в умовах достатнього повного взаєморозуміння між учасниками спілкування, досягнення якого вимагає пошуку певних умов і прийомів [1].

Останнім часом серед абітурієнтів вищих навчальних закладів все більше людей не мають чітких і сформованих уявлень про особливості своєї майбутньої спеціальності, уявлення про особливості своєї майбутньої спеціалізації та належної мотивації до засвоєння програми навчального програми навчального закладу. Як правило, серед основних причин вступу до того чи іншого навчального закладу молодь називає престижність певних спеціальностей, необхідність вищої освіти суто для майбутнього кар'єрного зростання, а також необхідність диплому про вищу освіту для збереження існуючого місця роботи в майбутньому. У таких випадках тісна та якісна педагогічна взаємодія студентів з викладачами в рамках навчального процесу сприяє своєчасному формуванню у студентів розуміння сутності та перспектив обраної ними спеціалізації не тільки з точки зору перспектив отримання диплому про вищу освіту як такого, але й з точки зору можливості особистісного зростання в даній сфері, отримання фундаментальних знань, які можуть якісно змінити особистість студента, допомогти йому усвідомити свій вибір і стати фахівцем у майбутньому [4].

Очевидно, що комунікація в системі «викладач-студент» неминуче пов'язане з певними труднощами продиктованими як особливостями особистісного сприйняття представників, так і їхніми ролями в цій системі. Однак подолання труднощів такого типу є необхідним для якісної побудови комунікативних процесів між викладачами та студентами з метою підвищення якості їхньої педагогічної взаємодії. Своєчасне встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин між студентами та викладачами вищих навчальних закладів має свої психологічні особливості, що стосуються індивідуальних особливостей особистості представників цих груп [4].

Головне – це позитивне особистісне ставлення до студентів в процесі спілкування на основі поваги до їх особистості, тактовності й коректності. Виходячи із даних позицій, для реалізації завдань формування майбутнього фахівця слід звернути увагу на психолого-педагогічні рекомендації, пропозиції та поради вчених, відомих психологів та педагогів з метою використання їх у педагогічній майстерності викладача для здійснення якісної професійної підготовки студентів. Така робота буде мати позитивні результати лише за умови високої професійності та відповідальності педагогів, також за умови різностороннього впливу на особистість студента, сукупності таких форм і методів спілкування, завдяки яким студент відчуватиме доброзичливі і щирі стосунки, що сприятиме безпроблемному спілкуванню у системі «викладач – студент» [2].

Формування індивідуального стилю спілкування із студентами пов'язане з розвитком творчої індивідуальності викладачів. Стиль

спілкування втілює соціально-етичні установки суспільства, відображає особистий і педагогічний рівень педагога. Оптимальний стиль спілкування – це спілкування, що ґрунтується на захопленості викладача і студентів спільною діяльністю, відображає саму специфіку формування особи фахівця взаємодію соціально-етичних установок педагога і навиків професійно-педагогічного спілкування [3].

При цьому важливим аспектом є різниця у векторах активності суб'єктів, що визначається конкретними етапами особистісного та психологічного розвитку. У цьому контексті на сучасних працівників системи освіти покладається велика відповідальність за цілеспрямований та успішний розвиток особистості сучасного, як у професійному, так і в особистісному аспектах. Сучасні студенти університетів мають великі амбіції здобути визнання як у соціальній площині, так і в галузі своєї майбутньої професії, що передбачає необхідність формування суб'єктної комунікації з ними в суто професійній площині, а також налагодження контактів у сфері міжособистісних стосунків з однолітками. Водночас здобувачі вищої освіти не завжди повною мірою підготовлені до якісного здійснення освітньої діяльності безпосередньо в системі вищої школи через великий обсягом самостійної роботи, що пропонується для практичної підготовки. Діяльність професійно підготовлених викладачів сприяє розкриттю особистісного потенціалу студентів, навіть якщо вони ще не мають чітко вираженої мотивації до отримання певної спеціалізації [3]. Психологічні особливості педагогічної взаємодії в системі відносин між викладачами та студентами в процесі навчання в одному навчальному закладі навчальному закладі є важливими як з точки зору формування компетентностей майбутніх випускників, так і з огляду на перспективи підвищення педагогічної майстерності викладачів. Процес педагогічної взаємодії є взаємним і його успішність визначається якістю спільних зусиль всіх сторін, які беруть у ньому участь.

Висновок. Якісна комунікація під час навчально-виховного процесу можлива лише на основі процесу можлива лише на основі дотримання принципів взаємоповаги та взаємної довіри між викладачами та студентами, що може виражатися у визнанні студентами рівня компетентності своїх викладачів та активному виявленні бажання здобувати нові знання і професійні компетенції під їхнім керівництвом. Водночас важливою особливістю взаємодії в цьому контексті слід вважати реальну відповідність підготовки викладачів у сучасних навчальних закладах підготовки викладачів у сучасних навчальних закладах рівню очікувань студентів, причому наявність такої відповідності є надзвичайно важливою як з точки

зору досягнення високої ефективності освітнього процесу, так і з точки належного рівня якості підготовки сучасних студентів.

Реалії сучасної системи освіти такі, що без належного рівня мотивації такі, що без належного рівня мотивації неможливо досягти високих результатів, як у сфері викладацької майстерності, так і в сфері якісного засвоєння елементів освітньої програми сучасними студентами. Тому розвиток та підтримка на належному якісному рівні мотивації викладачів, що виражається у створенні для них якісних умов проведення для них якісних умов для ведення наукової та викладацької діяльності в сучасних реаліях, а також для студентів мотивація яких виражається у розвитку перспектив особистісного та кар'єрного зростання при оволодінні конкретною спеціальністю, обраною в процесі навчання у вищому навчальному закладі, є необхідною умовою для розвитку та підтримання на належному рівні ефективності педагогічної взаємодії в системі «викладач-студент».

Література

1. Добіжа, Н. В. Підвищення ефективності індивідуального стилю педагогічного спілкування. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 2011, 34: С. 106-111.
2. Колодязна, А. В. Спілкування, поведінка і довіра в освітній діяльності. In: *The 5th International scientific and practical conference "Science, innovations and education: problems and prospects" (December 8-10, 2021) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2021. 1068 p. 2021. p. 611.*
3. Літовченко, О. Л., О. Л., Завгородній, І. В., Стукалкіна, Д. С., & Лисак, М. С. *Зворотний зв'язок у системі «студент-викладач» як інструмент для забезпечення якості освіти*. 2021. PhD Thesis. ХНМУ. С. 115-117
4. Осаульчик, Ольга. Організація співпраці в системі «викладач-студент» у сучасних умовах. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2018. С. 123-126

СЕРТИФІКАТ

засвідчує, що

***АЛЛА КОЛОДЯЖНА,
ЮЛІЯ ОСТАПЧУК***

взяли участь у

**VII МІЖНАРОДНІЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ
КОНФЕРЕНЦІЇ ТЕКСТИЛЬНИХ ТА ФЕШН-ТЕХНОЛОГІЙ**

19 жовтня 2023

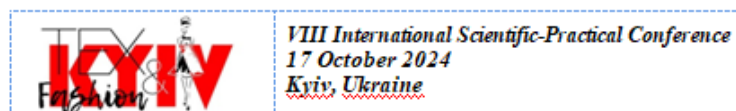
КИЇВ

Проректор з наукової
та інноваційної діяльності

Ольга ГАНУЩАК-ЄФІМЕНКО

УДК 37.06

ЮЛІА ОСТАПЧУК, МАРІЯБІЛАНСЬКА.
Київський національний університет технологій і
дизайну, Україна

**ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНЕ
СПІЛКУВАННЯ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ
ВЗАЄМОДІЇ МІЖ УЧАСНИКАМИ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

Мета. Теоретично обґрунтувати стилі педагогічного спілкування викладача зі студентами.

Ключові слова. Комунікація, стилі педагогічного спілкування, взаємодія, вища освіта, освітній процес.

Постановка завдання. Комунікація між викладачем і студентами є важливим елементом успішного навчання в закладі вищої освіти і вимагає зусиль з обох боків. Ефективна комунікація сприяє створенню сприятливої атмосфери навчання, сприяє зростанню розуміння предмета і підвищує мотивацію до навчання. Для досягнення мети формування майбутнього фахівця важливо використовувати рекомендації і поради вчених, психологів та педагогів [1].

Завданням дослідження є теоретичне обґрунтування стилів професійно-педагогічного спілкування викладача зі студентами, з'ясувати, який вид комунікаційної взаємодії між учасниками освітнього процесу є найбільш доцільним.

Методи дослідження. Для реалізації поставленого завдання використано аналіз наукових джерел, синтез, формулювання висновків.

Результати дослідження. Професійно-педагогічне спілкування – це спілкування викладача та налагодження комунікацій з усіма учасниками (педагогами, учнями, студентами) освітнього процесу.

Комунікація в системі «викладач – студент» пов'язана з певними труднощами, пов'язаними як з особливостями особистісного сприйняття, так і з їхніми ролями в цій системі.

Таблиця 1. - Стилі педагогічного спілкування (за В. Зінченком [2])

Стиль спілкування	Основні критерії
1. Авторитарний	Авторитарний викладач визначає загальні цілі роботи, указує поетапно способи виконання завдання, визначає, хто з ким буде працювати, сильна позиція викладача проявляється під час діалогу тиском на співрозмовника, при цьому співрозмовник займає позицію пасивного слухача. продемонструвавши один раз прийом, вважає, що він свою справу виконав, а далі залишається тільки оцінити успіхи кожного.
2. Демократичний	Головною особливістю даного стилю спілкування є те, що група бере активну участь в обговоренні всього ходу майбутньої роботи та її організації, викладач стимулює самостійність здобувачів освіти, намагаючись зайняти позицію «першого серед рівних».
3. Дружній	Безперечно, дружнє спілкування – найважливіший регулятор спілкування взагалі, а ділового педагогічного спілкування особливо. Це стимулятор розвитку та плідності взаємин викладача і студентів.
4. Спілкування-загравання	Виникає в результаті нерозуміння педагогом педагогічних задач, що стоять перед ним, остраху спілкування зі студентською групою й одночасно бажанням налагодити контакт зі студентами, а також відсутності навичок спілкування.
5. Спілкування-дистанція	Дистанція виступає показником провідної ролі педагога, базується на його авторитеті. Спілкування-дистанція певною мірою є перехідним етапом до такої негативної форми спілкування, як спілкування-заякування.
6. Спілкування-заякування	Пов'язане з невмінням організувати продуктивне спілкування на основі захопленості спільною справою. Таке спілкування не тільки не створює комунікативної атмосфери, що забезпечує творчу діяльність, але, навпаки, регламентує її.
7. Підтримуючий	Викладач терплячий, є людиною, яка надихає, це робить його ідеальною персоною, до якої звертаються за допомогою.

На теперішній час існує велика варіативність стилів педагогічного спілкування (від підпорядкування до партнерства й відсутності спрямованого впливу), яка визначає складність і розмаїтість взаємин викладач-студент, але схарактеризовані стилі спілкування є найбільш відомими [2]. У процесі дослідження виявлено три основні види комунікаційної взаємодії викладача зі студентами:

- Перший, індивідуальний, комунікаційний зв'язок між викладачем і студентом передбачає міжособистісне спілкування під час навчальних занять, підготовки кваліфікаційної роботи. Важливим є вміння співпрацювати через різні канали комунікації [4].

- Другий, груповий, передбачає участь викладача в налагодженні внутрішньогрупової та міжгрупової комунікації між студентами. Задіюються всі можливі канали, способи і засоби комунікації, спрямовані на створення довірливих, творчих взаємин переважно у двох комунікаційних зв'язках академічної групи: «викладач – студентська група», «студент – студент» [4].

- Третій, масовий, тип комунікації, пов'язаний із налагодженням за допомогою викладача зовнішніх комунікаційних зв'язків. Серед них: вибір бази практики студента; рецензента його кваліфікаційної роботи; місця майбутнього працевлаштування [4].

Висновок. Отже, найбільш впливовою формою комунікативної взаємодії викладача зі студентом є індивідуальна комунікація. Вона передбачає обмін інформацією між двома людьми (комунікаторами) безпосередньо або через певні зображення, жести, міміки, звуки. Налагодження ефективної комунікації між викладачем та студентом у професійно-технічній галузі сприяє покращенню розуміння матеріалу [1].

Демократичний стиль спілкування є найсприятливішим способом організації взаємодії викладача та студента. У наукових дослідженнях зазначають, що у групи з авторитарним, суворим, недобррозумілим викладачем поточна захворюваність утримі вища, а кількість неврологічних розладів у два рази більша, ніж у групи зі спокійним, урівноваженим, чуйним педагогом, якому притаманний демократичний стиль спілкування [3].

Література

1. Остапчук Ю. Ю., Білянська М. М. До питання комунікації учасників освітнього процесу в закладі вищої освіти технічного спрямування. Технологічна професійна освіта: проблеми і перспективи. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Глухів. 9 травня 2024р. Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024. С. 110-112. URL: http://tpenpu.ho.ua/images/kafedra_TPO/2023-2024/konf_09-05-2024/Zbirnyk%20materialiv%20TehnoP%20osv%20Hlukhiv%202024.pdf (дата звернення 19.09.2024).
2. Зінченко В. Стилі педагогічного спілкування. *Шкільний світ*. 2012. №2. С. 1-4.
3. Родиченко Т. М. Стилі та моделі педагогічного спілкування. *Бібліотека методичних матеріалів*. 2020р. URL: <https://vseosvita.ua/library/dopovid-stili-ta-modeli-pedagogicnogo-spilkuвання-231160.html> (дата звернення 20.09.2024).
4. Хлістонова Н. В. Формування системи комунікацій у навчально-виховному процесі ВНЗ. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4736%20> (дата звернення 23.09.2024).